

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V PRAZE V LETECH 1995 - 1996

Zdeněk Dragoun a kolektiv

V úvodu k minulému přehledu archeologických výzkumů na území hlavního města Prahy, dotýkajících se problematiky vývoje Prahy ve středověkém a mladších obdobích, jsem vyslovil naději, že v budoucnu bude těchto výzkumů ubývat, protože bude možné archeologické terény zejména v historickém jádru Prahy více chránit. Jestliže v letech 1992 - 1994 bylo takových akcí prezentováno 143 (tedy v průměru necelých 48 za rok), pak počet v letech 1995 - 1996 evidovaných 96 výzkumů (přesně 48 ročně) jasně hovoří o tom, že ke kýženému poklesu stavebních akcí vyvolávajících nutnost záchranných výzkumů zatím nedochází. Naopak ve srovnání s bezprostředně předchozím obdobím lze konstatovat nárůst rozsáhlejších zemních zásahů, ať již v podobě kabelovodů (Josefská a Mostecká ulice na Malé Straně, okolí Nové radnice na Starém Městě) nebo celoparcelních záměrů, sloužících zamýšlené nové zástavbě včetně rozsáhlých podzemních garáží (Vodičkova ulice čp. 710, 712 a 713 a areál kasáren na Náměstí Republiky na Novém Městě) či téměř kompletně podsklepovaných tam, kde dosud suterény nebyly (Sixtův dům v Celetné ulici na Starém Městě). Hodnotíme-li situaci z hlediska nasmlouvaných nebo již probíhajících výzkumů roku 1997, pak můžeme hovořit o určitém mezním stavu pražské archeologie, v němž kapacita archeologických institucí je využita až na svoji hranici (pakliže ji u některých již nepřekročila). I mezi těmito výzkumy se vyskytují velké plošné akce. Za těchto okolností je třeba o to více litovat, že svoji pražskou výzkumovou aktivitu odvolalo archeologické pracoviště Národního muzea. Alespoň trochu optimismu snad dodává ukončené jednání o podmínkách stavby rozšiřujícího se hotelového areálu s původním jádrem v Sixtově domě. S investorem celé akce se podařilo dohodnout chystané úpravy tak, že na nově získaných parcelách významná část archeologických terénů zůstane zachována. K možné lepší ochraně archeologických terénů snad rovněž přispěje jejich základní inventura, která již druhým rokem probíhá na základě grantu Ministerstva kultury ČR na půdě archeologického oddělení Pražského ústavu památkové péče.

Příležitosti k novým archeologickým výzkumům logicky poskytly i řadu nových informací o vývoji historického jádra Prahy. Jejich těžiště již poněkud tradičně spočívá na území Malé Strany. Dále se zde množí doklady pravěkého osídlení. Po nedávném konstatování valového opevnění levobřežního podhradí Pražského hradu byly znovu východně od Malostranského náměstí zjištěny reliktů dřevěných konstrukcí, souvisejících zřejmě s úpravou základní sítě komunikací 10. století. Na několika místech byly výzkumem zaznamenány i zbytky přemyslovského opevnění Malé Strany. Významná jsou i konstatování relativně četných historických planýrek v levobřežní partii pražské aglomerace, které částečně nebo zcela zlikvidovaly reliktů staršího osídlení.

V prostoru Starého Města nedošlo sice k objevům, které by základním způsobem měnily dosavadní pohled na jeho vývoj, důležitá jsou rozhodně další odkrytí pozůstatků románské architektury (sv. Jiljí, čp. 240/I v Husově ulici) i znovu otevřená otázka původu strouhy před staroměstským opevněním. Tentokrát v menší míře se

prosadilo Mové Město, archeologický výzkum Vyšehradu přechází na novou orientaci na záchranné výzkumy doplňované nedestruktivními zjišťovacími akcemi. Klesající podíl ostatních částí Prahy v prezentovaném přehledu souvisí s větším podílem pravěkých nálezů v těchto oblastech. Výjimkou jsou jádra původních obcí, případně zaniklé středověké vsi.

Po zkušenostech z minulých zpráv raději resignuji na prognózy o dalším vývoji archeologického zkoumání historické Prahy. Tendence po omezení zemních zásahů v pražském historickém jádru však musí zůstat pro pražské archeology prioritou.

Zdeněk Dragoun

PRAHA 1 - PRAŽSKÝ HRAD

CHRÁM SV. VÍTA

V únoru 1996 proběhl krátký zjišťovací výzkum v hlavní lodi nové části katedrály, který odkryl hrobku sv. Vojtěcha, jehož ostatky zde byly uloženy od r. 1396 do r. 1879. V hrobce byla nalezena dřevěná schránka, obsahující olovenou autentiku z roku 1879 a několik zlomků lidských kostí. Zmíněná hrobka je jedinou částí hlavní lodi středověké katedrály sv. Víta, která přetrvala až dodnes.

Jan Frolík, ARÚ

JÍŘSKÁ ULICE ČP. 2 - BÝV. TEREZIÁNSKÝ ÚSTAV ŠLECHTIČEN

Předstihový archeologický výzkum v 1. suterénu budovy v souvislosti s budováním kolektoru proběhl v letech 1995-6. Kolektor protnul budovu v západních dvou třetinách v rovnoběžkovém a v jednom místě také v poledníkovém směru. Celkem byla zkoumána plocha cca 700 m².

Původní skalní podloží, kryté částečně jílovitými svahovinami, se zde původně dosti ostře sklánělo k jihu, k Malé Straně; jeho povrch byl zřejmě rozčleněn různými výmoly či nevelkými stržemi. Na dně (247,00 až 248,10 m n.m.) jedné z nich se dochoval nejstarší zjištěný objekt, zídka z opukových kamenů na sucho, překrytá souvrstvím s keramikou 10. - 12. století. Nevelký rozsah celé situace nedovoluje se jednoznačně vyslovit k hypotéze, že mohlo jít o fragment valu.

Vývoj terénní situace byl poté značně ovlivněn po r. 1135 postavením románské hradby, která dnes tvoří základ jižní stěny budovy. Svažité terén za hradbou byl posléze postupně, ale pravděpodobně dosti rychle, vyrovnáván různými navážkami a odpadovými vrstvami (přibližně na úroveň 247,20 - 247,80 m). Do této úrovně byla založeny dvě stavby zděné románskou technikou. Jedna z nich, z níž byla zjištěna část jedné místnosti a část chodbičky s dveřním ostěním, stála bezprostředně za závěrem knížecí kaple Všech Svatých. Druhá, z níž známe jen jednu zeď pravděpodobně mírně zapuštěné místnosti, stála přibližně na rozhraní západní a střední třetiny dnešní budovy.

Pravděpodobně již od 13. století byl areál dnešního paláce rozdělen na několik samostatných parcel a postupně zastavěn kamennými gotickými domy. Součástí nejzápadnější parcely jsou fragmenty zdiv budovy děkanství, která nahradila v zachycených částech v 15. století starší románskou budovu. Dále na východ stál dům náležející v 16. století pánům z Rožmitálu, z něhož bylo zachyceno několik zdiv a část odpadní jámky z 13. století. Ještě dále na východ je doložen v r. 1546 dům pánů ze Švamberka, jehož některá zdiva byla také odkryta. Nejvýchodnější část areálu zaujímal dům Pehmův (doložen 1478 a 1487), který r. 1513 získali páni z Rožmberka. Po požáru r. 1541 byl zcela přestavěn, ale jeho podstatné části se v organismu Ústavu šlechtičen dochovaly dodnes. Výzkum zachytil v tomto úseku část pod úroveň terénu zahloubené místnosti předrožmberské budovy, zaniklé požárem r. 1541. V několika dalších místnostech odhalil rožmberský stav (podlahy z keramických dlaždic, fragmenty ostění apod.).

Vážný zásah do terénu představovala příprava staveniště pro výstavbu Ústavu šlechtičen v letech 1753-54, kdy byly zbořeny (s výjimkou Rožmberského paláce) všechny zde stojící stavby a v severní polovině staveniště terén vybrán do hloubky několika metrů, takže zde zanikly téměř všechny archeologické situace i s horní částí skalního podkladu (úroveň podlah 1. suterénu je 248,20 - 248,30 m n.m., zahloubení pod úroveň přilehlé Jiřské ulice se podle svažitosti terénu pohybuje mezi 1 - 4 metry).

Nejmladší terénní situace jsou pak spojeny s tereziánskými až zcela recentními úpravami interiérů paláce.

Referovaný výzkum je vázán pouze na 1. etapu rekonstrukce býv. Ústavu šlechtičen, lze tedy předpokládat, že bude i nadále pokračovat. Upozornit je nutno na úzkou spolupráci s projektantem a zvýšený důraz na zachování autenticity této památky. Trasa kolektoru byla v západní části dvakrát změněna, aby mohla být zachována zdiva románské budovy za závěrem kaple Všech Svatých.

Jan Frolík, ARÚ

LUMBEHO ZAHRADA

V období od června do října 1996 proběhl rozsáhlý předstihový výzkum v Lumbeho zahradě v severozápadním předpolí Pražského hradu. Před zahájením výstavby velkokapacitního skleníkového hospodářství byla prozkoumána plocha téměř 3000 m². Kromě objektů s doklady pravěké a novověké sídelní nebo výrobní aktivity bylo odkryto celkem 9 hrobů s kosterními pozůstatky 8 dospělých jedinců a 2 dětí. Z toho byly tři hroby s milodary (keramické nádoby, kamenné nástroje) z období kultury se šňůrovou keramikou, jeden hrob s keramickou nádobou z pozdní fáze kultury únětické a pět hrobů s milodary (vědro, železná nož, skleněné a jantarové korálky, bronzové záušnice) z raného středověku. Nejzajímavějším je raně středověký dvojhrob, do kterého byli s určitým časovým odstupem pohřbeni nejprve muž a poté žena. Při druhém pohřbu došlo k záměrnému poškození ostatků prvního jedince (rozbitá lebka zatížená hromádkou kamenů). Dále byla objevena část kvalitního keramického vodovodu z počátku 17. století, který zásoboval Pražský hrad pitnou vodou. Všechny nalezené objekty byly zahloubeny do podloží (jílovitá spraš) s povrchem v úrovni od 266,80 do 267,90 m n.m.

Helena Březinová - Jana Kubková, ARÚ

OBRAZÁRNA PRAŽSKÉHO HRADU - KOSTEL P. MARIE

V letech 1995-1996 proběhla dokumentace a nová úprava prostoru s pozůstatky kostela P. Marie v jižní části Obrazárny Pražského hradu na II. hradním nádvoří. Neadekvátním využitím prostoru (od r. 1973 transformátor) byla celá situace zčásti poškozena, většina terénních situací nepřiměřeně přeschla. Proto byly jen zdokumentovány existující řezy a všechna zdiva, k novým výzkumným zásahům do terénů nedošlo. Přesto se podařilo ověřit, že ke starší fázi kostela z konce 9. století náleží jenom malá část jeho zdiva, dále tzv. tumba a hrobka knížete Spytihněva I. v interiéru. Většina zdív, všechny fáze podlah a oltářů náleží mladšímu kostelu z přelomu 10. a 11. století. Stavba vyhořela a po požáru (ve 13. století ?) již nebyla obnovena. Terénní zvrstvení kolem kostela byla homogenizována opakovaným pohřbíváním, při čemž nejmladší hroby řadíme do 13. století. Ze situací 9. - 11. století se dochovaly jen malé fragmenty.

V rámci úprav byl v interiéru kostela rekonstruován stav s nejmladší podlahou před požárem ve 13. století, všechny terénní situace byly překryty pískem a mikroklimatické podmínky by v horizontu několika let měly vést k obnově přirozeného stavu zdív i terénů a tudíž umožnit v budoucnosti eventuální archeologický výzkum.

Jan Frolík - Jana Kubková, ARÚ

TŘETÍ NÁDVOŘÍ

V r. 1996 byl ukončen nepříliš rozsáhlý, ale dlouhodobý záchranný výzkum a dohled, který provázel od r. 1993 komplexní rekonstrukci desky III. nádvoří Pražského hradu. Průběžně se na něm vedle autorky zprávy podílela I. Herichová. V l. 1995-1996 byly nově dokumentovány další obnažené situace v hlavní části areálu pod deskou, které sice poskytly jen početně skrovné soubory keramického materiálu, postihly však dosti komplexně vývoj zde dochovaných sídelních situací. Po ukončení veškerých prací byl celý areál odborně začištěn. V nejbližších letech by jedinou aktivitou dotýkající se tohoto prostoru mělo být trvalé monitorování jeho stavu a práce restaurátorské a konzervační, které jsou od r. 1997 podporovány grantem MK ČR.

V r. 1995 byly v souvislosti s drobnými úpravami terénů a jejich zabezpečováním na několika místech jižní části areálu I. Herichovou dokumentovány (investorská zpráva, archiv ARÚ čj. 5374/95, 3-5) nespojitě výseky souvrství spadajícího ve své většině do období 11. - 13. století. Z kontextů tvořících svrchní dochovanou partii mladší fáze dřevohlinité hradby, kterou dle širších souvislostí lze klást do 11. století, byla získána většinou keramika středohradištního charakteru. Nepočtený soubor téhož stáří poskytla terénní úprava narušující sídlištní souvrství v centrální části rozlehlé přírodní rokle, zasahující do hradčanské ostrožny od jihovýchodu.

Prostor rokle náleží z hlediska svého vývoje k nejkomplicovanějším a z hlediska geneze Pražského hradu k nejvýznamnějším. V r. 1996 bylo díky postupnému vysychání centrální části areálu možné vstoupit i na silně podmáčené terény při severozápadním okraji rokle. Zde byla dokumentována soustava drobných řezů. Podle předběžných pozorování spadají nejstarší vzorkované kontexty do mladohradištního období, významný je však i podíl středohradištního materiálu, který tyto kontexty provází. Přesnější datování počátků sídlištních aktivit v těchto místech není v tomto okamžiku možné a je závislé i na kvalitě dosud nezpracovaného materiálu pocházejícího z výzkumu v l. 1925-29. Uvedené souvrství je tvořeno jílovitohlinitými vrstvami s vysokým podílem dřevěných prvků, které představují pozůstatky konstrukcí sídlištních objektů a jsou často ve značném stupni rozkladu. Pro další narůstání terénu je charakteristický zvyšující se podíl kamene (zvl. opuky) a výskyt maltoviny, který stoupá i po vybudování románského kostela sv. Bartoloměje a k němu připojené chodby, jež je ve své spodní části vyplněna sutěmi. Při základové spáře západní zdi chodby bylo zjištěno torzo obdobné zdi, která probíhá ve směru kolmém na osu kostela a představuje patrně starší fázi téže konstrukce. Na jediném místě na kótě 251,47 m byl krátkodobě obnažen povrch vrstvy charakteru rostlého podloží, po němž vtékala do zkoumaného místa voda.

Sledován byl dále nevelký výsek souvrství, do něhož byl vkomponován románský dvouprostorový objekt při románské hradbě. V horizontu starším nebo současném s tímto zdívem se sporadicky objevuje mladohradištní keramika, materiál bezpečně mladší než 2. polovina 12. století nebyl zjištěn.

V samostatném prostoru při katedrále sv. Víta byl zdokumentován příčný řez vycházející od jižního líce západní apsidy Spytihněvovy baziliky a protínající kapli sv. Mořice. Pouze v interiéru kaple byly nad rostlým podložím vystupujícím zde na kótu 258,66 m n. m. zjištěny nevýrazné pozůstatky sídlištních situací. Ojedinelé keramické zlomky, které je provázejí, se nevymykají běžné mladohradištní produkci. Situace zdív v areálu při katedrále by měla být v budoucnu podrobena náležité revizi, neboť publikované půdorysné plány se v některých případech odchyľují od dodnes viditelných skutečností. Detailní dokumentaci zdív a revizi celkové situace nebylo možné v rámci referovaného záchranného výzkumu provést.

Ivana Boháčová, ARÚ

ZAHRADA NA VALECH

Rekonstrukce kanalizace ve východní části zahrady ve svahu nad malostranskými zahradami zachytila mohutná zvrstvení svahovin s materiálem 16. - 17. století. Trasa kanalizace protínala také místo, do něhož je rekonstruován průběh přemyslovské malostranské městské hradby, její pozůstatky však zjištěny nebyly.

Jan Frolík, ARÚ

PRAHA 1 - HRADČANY

HRADČANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 56/IV - ARCIBISKUPSKÝ PALÁČ

V souvislosti s celkovou rekonstrukcí paláce proběhla v říjnu 1995 až září 1996 první etapa záchranného výzkumu, který registroval archeologické situace, zjištěné při hloubení statických sond, liniových výkopů pro inženýrské sítě, podchycování zdív a dalších zásahů. Palác stojí na místě tří starších domů (poprvé doložených ve 2. polovině 15. století), existuje zde od r. 1561 a byl vícekrát přestavován. Dokumentace celkem 13 sond ukázala, že původní terénní situace se zachovala jen torzovitě ve dvou z nich. Na povrch podloží (256,90 m n.m.) nasedá souvrství s keramikou 12. - 13. století. Stejně stará keramika byla také nalézána v druhotně přemístěných situacích. Zbylé části stratigrafie a zdív náleží renesančnímu a mladšímu vývoji arcibiskupského paláce.

Iva Herichová, ARÚ

HRADČANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 182/IV - TOSKÁNSKÝ PALÁČ

V severním křídle paláce bylo v letech 1995 - 1996 v trase kanalizačního výkopu zjištěno torzo raně středověkého souvrství s ojedinělými fragmenty hradištní keramiky (mj. dno se značkou), fragment vrcholně středověkého opukového zdíva (základová spára v úrovni 258,76 m n. m.) a souvrství obsahujících keramiku 13. - 14. století.

Kateřina Tomková, ARÚ

KANOVNICKÁ ULICE - PŘED ČP. 72/IV

Ve výkopu pro plyn v r. 1996 byla zjištěna dvě blíže nedatovaná torza zdív, jedno pouze opukové, druhé převážně opukové s cihlami ve vrchní části. Dno výkopu nezasáhlo do podloží.

Kateřina Tomková, ARÚ

LORETÁNSKÁ ULICE - PŘED ČP. 180/IV

Při rekonstrukci plynovodu v r. 1996 byl v západním zúžení ulice před jižní fasádou domu dokumentován líc a destrukce blíže nedatovaného opukového zdíva a novověký hradčanský vodovod. V rozšíření Loretánské ulice, které vytváří před domem malé náměstí, byly dokumentovány raně středověké vrstvy s ojedinělými fragmenty keramiky a nálezem polotovaru brusle.

Kateřina Tomková, ARÚ

LORETÁNSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 101/IV - ČERNÍNSKÝ PALÁC

Na jaře r. 1995 proběhla rekonstrukce palácové zahrady. Dokumentovány byly výkopy pro elektrické vedení, zavlažovací zařízení a technické zázemí kašen. Zjištěna byla torza zdí souvisejících především s provozem paláce v 2. polovině 19. století, kdy zde byla kasárna. Této fázi předchází destrukční vrstvy planýrek, mocné až 1,20 m.

Helena Březinová - Martin Tomášek, ARÚ

LORETÁNSKÉ NÁMĚSTÍ, POHOŘELEC, DLABAČOV

Při dokumentaci výkopů při rekonstrukci plynovodní sítě o délce cca 670 m byla na Loretánském náměstí zjištěna zdíva patřící k starší zástavbě z doby před r. 1541 a fragment raně novověkého dřevěného vodovodu s železnými spojkami. V prostoru Pohořelce byl v západní části dokumentován řez tělesem barokního kanálu a na Dlabáčově řez bránou barokního opevnění Hradčan s řadou torz čtyř mostních pilířů.

Martin Tomášek, ARÚ

STRAHOVSKÝ KLÁŠTER

a) Při sledování výkopů inženýrských sítí v rajském dvoře premonstrátského kláštera byla v říjnu 1996 dokumentována v jeho jihovýchodním rohu situace dvou patrně románských zařízení na přívod nebo odvod vody. Jedno z nich probíhalo podél jižního ramene ambitu, druhé směřovalo diagonálně přes rajský dvůr a mohlo souviset s piscinou v jeho středu. Obě měla podobu jednoduchých kanálků, vyložených na boku opukovými kvádríky románského charakteru a překrytých plochými pískovcovými deskami. Jejich dno tvořila záměrně využitá vodu nepropouštějící přírodní jílová vrstva, probíhající na lokalitě i mimo trasy kanálků. Povrch horních pískovcových desek byl zaznamenán necelých 60 cm pod dnešní úpravou rajského dvora kolem nivelety 289,80 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

b) Archeologické sledování rekonstrukce dlažby v kostele sv. Rocha v říjnu 1996 zachytilo v rýhách podél interiéru celou řadu zděných konstrukcí. Některé z nich tvoří základové partie svatyně vzniklé v letech 1603 - 1612 (předzáklad obvodových zdí, základ pod triumfálním obloukem s druhotným použitím gotických architektonických článků, základ oltářní mensy), jiné mohou souviset se starší stavební etapou kostela. V severní části svatyně byla odkryta koruna patrně románské zdi, která pravděpodobně tvořila ohradní zeď původního areálu kláštera. V zásypových vrstvách pod podlahou byly nalezeny relikty pozdně středověké a novověké kostelní výbavy, mezi nimiž lze upozornit na zlomky okenních vitrají a jejich rámečků a fragmenty keramických plastik.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

ÚVOZ - PŘED ČP. 163/IV, 164/IV A 104/IV

V rýze vzniklé při opravě havárie vodovodního řadu v r. 1995 byl na dvou místech dokumentován řez terénem. Sondáž nepotvrdila hypotézu o značném stáří komunikace v místech ulice Úvoz. Nad skalním podkladem (239,90 resp. 240,70 m

n.m.), jeho eluviem a svahovými sedimenty byla zjištěna jen jedna dlažba převrstvená novověkými navážkami. Podle charakteru dlažby lze i ji zařadit s velkou pravděpodobností do novověku. Třetí samostatný výkop prošel pouze zásypem kanalizace.

Jan Zavřel, PÚPP

PRAHA 1 - MALÁ STRANA

HELLICHOVA ULICE

Ve dvou rýhách pro plynovod situovaných napříč Hellichovou ulicí mezi domy čp. 396/III a 395/III a domy čp. 397/III a 394/III byly v červenci 1996 dokumentovány zdi z lomové opuky, které vytvářely pravoúhlý prostor a původně patřily k interiérové části domu čp. 393/III, zbouranému v r. 1930. Vzhledem k malé hloubce rýh (1,1 m) nebyly zachyceny středověké terény, ale pouze recentní zásypy a navážky.

Jan Havrda, PÚPP

JÁNSKÝ VRŠEK ČP. 311/III

V září 1995 byly v rámci rekonstrukce celého objektu provedeny na dvoře domu výkopy pro nové vodovodní potrubí. Výkopy v celé délce dvora prořaly nadložní a podložní terény. Sterilní vrstvy svahovinového charakteru tvořily od úrovně 211,70 m n. m. spodní partii výkopů. Ve východní části bylo zdokumentováno písčité souvrství, související patrně s místní zaniklou vodotečí. Do zmíněné geologické situace se na úrovni 212 m zahlubovaly nebo na ní přímo nasedaly stavební prvky, dokumentující existenci raně novověké (?) kamenné stavby. Po zániku objektu byly veškeré relikty překryty kamenou destrukcí s hlinitým zásypem. Sledovaný prostor byl následně upraven několika horizonty výdlažeb stávajícího dvora. Dokumentované terény přinesly mizivé množství archeologického materiálu, neumožňující chronologicky interpretovat vývoj daného místa.

Jaroslav Podliska, PÚPP

JOSEFSKÁ A MOSTECKÁ ULICE

Ve 2. polovině r. 1996 byl budován od severu k jihu nový kabelovod Josefskou ulicí a poté nová kabelová komora před čp. 277/III v Mostecké ulici. Dokumentace kabelovodu se omezila na zdokumentování stěn a dna k jihu se svažujícího výkopu, které ve své jižní části vedlo ve výšce cca 190,70 m po povrchu dřevěné cesty 10. století. Kabelová komora byla zkoumána plošně až do podloží s roztroušenými pravěkými nálezy, zastíženého na úrovni 189,80 m n. m. Výzkum v komoře prokázal zahloubené raně středověké sídlištní objekty, z nichž nejstarší je fragment polozemnice (bez nálezů) a nejmladší je zhruba z přelomu 9. a 10. století. Poté byl prostor v místě komory používán jako komunikace, která musela být zpevňována vzhledem k podloží, jež se snadno rozbahní a změkne. Materiálem ke zpevnění bylo zpočátku dubové, později především jedlové dřevo, z něhož byly sestavovány nízké komory zapuštěné pod povrch cesty a vyplněné směsí hlíny a dřevitého odpadu. Nejlépe dochována zůstala mladší úprava patrně z pokročilého 10. století. Sestávala z jedlových klád prokazatelně sestavených do roubených komor o délce v rovnoběžkovém směru 4 - 4,20 m. Jen v trase kabelovodu v Josefské ulici zůstala i následná, nejmladší dochovaná fáze úprav dřevěné cesty, při níž byly druhotně

použity dřevěné konstrukční prvky z jiných staveb. Mocnost souvrství náležejícího úpravám dřevěné cesty dosahuje 1,2 m. Povrchy cest z doby používání se zachovaly velmi fragmentárně, a to jen v Josefské ulici, odkud pochází i zlomek zlatem zdobeného třmenu. Jinde byly ničeny při následných úpravách, představujících výkopy do hloubky až 0,60 m, do nichž byly roubeny výše zmíněné komory. V Josefské ulici byla cesta souvisle sledována v délce 17 m a její orientace odpovídá orientaci dnešní ulice. Dá se předpokládat, že pokračování cesty k severu zůstalo dochováno pod stoupajícím dnem kabelovodu. Na druhou stranu, od ústí Josefské ulice až ke komoře, je dřevěná cesta zničená raně gotickou úpravou komunikace. Celkové rozpětí dřevěných konstrukcí cesty v poledníkovém směru až po jižní okraj Mostecké ulice (tj. včetně kabelové komory) činí 25 m. Ze změny směru dřev se dá usuzovat na komplikovanější průběh cesty na dnešním styku Josefské a Mostecké ulice, patrně zde mohla být odbočka nebo křížení. Od kabelové komory pokračovalo vedení kabelovodu v trase Mostecké ulice východním směrem v r. 1997.

Konstrukce dřevěné cesty byly značně poškozeny cestou z omletých opukových, méně i říčních valounů, kterou na základě analogií se situací v Letenské a ve Sněmovní ulici spojují s úpravami lokačního královského města. Lokační cestu představuje masivní valounová dlažba vyplňující úvozovitou prohlubeň, jejíž dno klesá z výšky 191,00 na 190,10 m, zaplněnou valouny do úrovně 191,10 - 191,00 m, v šířce minimálně 11 metrů. Při zakládání valounové cesty byla odstraňována starší cesta dřevěná, ojediněle zůstaly stopy po neúspěšné snaze odstranit kládu z roubeného spoje. Nelze rekonstruovat, jaká mocnost dřevěné cesty byla zásahem 2. poloviny 13. století odstraněna, ani nelze rekonstruovat charakter cesty v 11. - 12. století. Jak vypadal povrch valounové cesty není jednoznačné. Na nejnižších místech dochované úrovně vystupuje řada velkých křemencových kamenů až balvanů, která na vyšších místech schází. Tam je valounová dlažba zatlačena (patrně intenzivním provozem) až pod úroveň nejvyšších dřevěných klád. Tato dřeva v případě, že by byl povrch valounové dlažby čistěn, by natolik vystupovala nad její povrch, že by vozovka byla neprůjezdná.

Následné úpravy spočívaly v kamenitých terénních polohách dochovaných v Mostecké ulici jen jediným fragmentem, dosvědčujícím, že následný interval 191,20 - 193,70 m, vyplněný jednorázovým násypem se stavební sutí, také vznikl zapuštěním pod stávající povrch odkopáním patrně vrcholně středověkých úprav cesty k mostu. Absence jakýchkoliv stop po požáru vylučuje spojení jednorázového 2,5 m vysokého násypu v Mostecké ulici (aniž bychom mohli odhadnout, jaká jeho část byla zapuštěna pod okolní terén) s katastrofou Malé Strany v r. 1541.

Jarmila Čiháková, PÚPP

KARMELITSKÁ ULICE

Při rekonstrukci tramvajové trati v r. 1995 byly také nově budované inženýrské sítě, mezi nimiž byla i rekonstrukce stávajícího kabelovodu, který byl v ulici o 0,2 m rozšiřován (přílož). Výkopem byl získán cca 60 m dlouhý řez doplněný plošným výzkumem v pásu přílože. V tomto úzkém pásu byla zastížena souvislá dřevěná konstrukce interpretovatelná jako dřevěná cesta s keramikou 9. - 10. století, zachycená v délce 5 m, v dalším průběhu zabíhající však pod dno úzkého výkopu, nad něž po několika metrech opět vystupuje. Po výzkumné sezóně 1996, kdy byla v Mostecké ulici zkoumána dřevěná cesta z počátku mladohradištního období, je jednoznačné, že nález v Karmelitské ulici s touto cestou v Mostecké ulici souvisí, neboť je spojuje i orientace dřevěných prvků a stáří konstrukce. Povrch cesty byl

zjištěn je na kótě 193,80 m. Celkové rozpětí, v němž byla ve dvou blocích dokumentována k trase kabelovodu mírně šikmá dřeva cesty, činí 24 m. Z celkové situace je jednoznačné, že tato vzdálenost je mírně šikmým řezem napříč cestou, situovanou před dnešním čp. 270/III. Její šířka v kolmém směru činí přibližně 23 m, přičemž severní okraj nemusí být konečný. Z jihu je souvrství náležející k cestě porušeno stěnou prohlubně, která je jednou z několika velkých depresí vytvářejících 10 m široký pás z jihu lemující dřevěnou cestu. Jižně od těchto depresí byla zaznamenána před čp. 269/III dvojice 1,2 m širokých gotických zdí se vzdáleností vnitřních lící 4 m. Jižní z těchto zdí, jednoznačně zeď přemyslovského opevnění, má vnější patu na kótě cca 192,80 m

(sondáž pedologickou sondýrkou), od níž se svažuje příkop - nejprve patrně v podobě minimálně 4 m široké bermy se sklonem 15 stupňů (zjištění sondýrkou). Koruna hradební zdi byla zachycena na kótě 195,10 m, dnešní dlažba je ve výšce 195,60 m n.m. Výkop nikde v celé délce nedosáhl úrovně podloží, které bylo zjišťováno pouze pedologickou sondýrkou, proto jsou georeliéf podloží i mladohradištní deprese poznány jen velmi torzovitě. Při západním okraji vozovky byl veden výkop pro vodovod, který patrně prošel bránou malostranského opevnění.

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

LETENSKÁ ULICE

Při pokládání kabelovodu a hloubení kabelové komory v r. 1995 byl vedle dokumentace stěn kabelovodu proveden i plošný výzkum 10 m² plochy komory. Pořízený 40 m dlouhý řez v trase Letenské ulice jednoznačně prokazuje, že prostor Letenské ulice byl okolo přelomu 13. a 14. století prohlouben odstraněním veškerého raně středověkého souvrství až na úroveň 188,80 m n. m. Zastihli jsme i jižní strmou stěnu prohlubně s terasovým stupněm na kótě cca 189,70 m. Prohlubeň patrně byla realizována proto, aby po zaplnění vrstvami organického odpadu a kamenů tvořila zpevněný podklad vlastní cesty, jejíž průběh předpokládáme na kótě 190,60 m. Od 14. století byl zdejší terén mnohokrát zpevňován kamenitými úpravami i dlážděním, ačkoliv dle historiků získala Letenská ulice funkci komunikace až v 17. století. Rozpor mezi písemnými a archeologickými informacemi nelze vysvětlit. Interpretace nálezové situace jako komunikace s výrazným sklonem k východu, eventuelně jako úpravy veřejného prostranství, je jednoznačná.

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ - DOLNÍ

Při rekonstrukci tramvajového tělesa a sítí v r. 1995 byly dokumentovány stěny výkopů v dolní (východní) části náměstí. Jen na několika místech se podařilo dosáhnout podloží, většina řezů zaznamenává pásový výřez z nadloží. Na severním okraji náměstí před domem čp. 518/III je nápadný povrch podloží, který je v délce cca 20m vodorovný, mírně zvlňený kolem výšky cca 193,90 m, kde na něj nasedají vrstvy přelomu 9. a 10. století. Jižně od této plochy, která je patrně zbytkem raně historické planýrky, je v obou poledníkových řezech prokázán jednoznačně umělý zásah 0,5 m vysokou stěnou. Zásah má ploché dno (192,70 m) mírně se svažující k jihu a výrazněji k východu. Zásah proběhl buď počátkem nebo až ve 2. polovině 13. století a odstranil starší situace. Jeho smysl není zcela zřetelný, výrazná kamenitá úroveň probíhá zhruba až na kótě 193,20 m a je tvořená dlažbou z opukových a říčních

valounů. Stratigrafie nad dlažbou je tvořená převážně jednorázově přemístěnými tmavými polohami s mladohradištní keramikou.

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ - HORNÍ

V 1. polovině r. 1996 byl realizován překop horní (západní) části náměstí rovnoběžkovým směrem pro telefonní kabely včetně dvou nově budovaných kabelových komor. Výsledkem je získání 40 m dlouhého řezu vycházejícího na západě od obruby chodníku a končícího na východě přímo u uliční fasády čp. 2/III. Výzkum zjistil, že pod dnešní dlažbou se sklonem od západu k východu (204,00 m - 203,30 m) probíhá mocné souvrství veřejného prostranství gotického města, jehož báze (202,60 - 200,50 m) odstranila část původní stratigrafie. Pod dlažbami leží mladohradištní souvrství cca 11. století rozšiřující se k východu a dosahující mocnost 0,40 - 0,80 m, jehož báze je strmější než povrch (sklon báze 202,30 - 199,60 m). Mladohradištní souvrství s četnými vyhřívačkami a několika zahloubenými výrobními objekty neznámé funkce narostlo na mocném souvrství břidličných písků svahových sutí, které pohřbily horizont 8. století, dochovaný při západním okraji náměstí na kótě 201,70 m n. m. Starší svahové sutě jílovito-hlinitého charakteru, na nichž horizont 8. století ležel, překryly horizont staršího pravěku (200,90 - 199,50 m).

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 2/III

V souvislosti s nově budovaným kabelovodem přes horní část Malostranského náměstí byly v létě 1996 v západním křídle čp. 2/III upravovány stávající sklepní prostory pro potřeby Telecomu. Při těchto úpravách byla kopána mělká rýha (pro odpad WC), která bezprostředně pod podlahou (198,60 m) porušila výplň objektu s dřevěnou konstrukcí, zahloubeného minimálně 0,70 m do podloží. Dle keramiky byl objekt zasypán v pokročilém 10. či v 11. století a dokládá obytnou funkci místa sousedícího s románským kostelem sv. Václava. Velká část objektu byla zničena nedávno budovaným výtahem, jehož stavba nebyla oznámena.

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 7/III

V r. 1995 pokračovala rekonstrukce čp. 7/III pro potřeby Parlamentu ČR, o jejíž 1. etapě již bylo referováno minule (PSH 28, 1995, s. 226). Síť výkopů pro inženýrské sítě na nádvoří paláce poskytla zjištění, že východní tři čtvrtiny plochy nádvoří jsou z archeologického hlediska zcela zničeny novověkými zásahy. V západní čtvrtině, oddělené gotickou zdí, zůstaly fragmenty nadložních situací zachovány. Vyplývá z nich, že se nikde nedochoval původní povrch podloží, zastižená kóta 195,10 m n. m. představuje v rámci jeho původní mocnosti až hlubší partii. Byly prokázány větší planýrky z 12. a 13. (195,40 m) století, které odstranily původní stratigrafii až k vrstvám zhruba z přelomu 9. a 10. století (195,30 m), které samy porušily starší situace 9. století. Do vrstev 12. a 13. století se dostalo mnoho středo- a mladohradištní keramiky. Závěr středověkého souvrství tvořily vrstvy konce 13. století, mocné až 0,35 m, které byly od nivelety 195,50 - 195,80 m překryty novověkými navážkami a stavebními sutěmi až na dnešní úroveň cca 196,80 m n. m.

Jarmila Čiháková - Jan Havrda, PÚPP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 264/III

Při úpravách zadního sklepa byla archeologickým postupem hloubena jímka 1 x 1,4 x 1 m. Prokázalo se, že bezprostředně pod podlahou sklepa (195,50 m n. m.) zůstala zachována neporušená báze stratigrafie nadloží, náležející do 9. století. Pokračování nadloží (tj. od 10. století výše) bylo zničeno hloubením sklepa. Nejstarší raně středověké vrstvy jsou jednak terénními úpravami, jednak pravděpodobně výplní mělce zahloubeného objektu s dřevitou slisovanou hmotou na dně. Po jejich uložení patrně došlo v blízkosti k hlubokému výkopu, z něhož se na povrch dostala drť břidličného skalního podkladu. Dochovanou část stratigrafie ukončuje závěr 9. století (dle límcovitého typu okraje), reprezentovaný terénními vrstvami s keramikou a zlomkem dyzny. Úroveň podloží raného středověku bylo zjištěno na kótě 195,14 m. Je tvořeno svahovými sutěmi, v nichž byly nalezeny keramické zlomky, vykazující ve starší poloze podobnost s eneolitickými nálezy dosud zastiženými jen východně od Malostranského náměstí. Tyto zlomky byly nalezeny na kótě 194,80 m, mladší pravěké zlomky v úrovni 195,00 m. Pravěké objekty zastiženy nebyly.

Jarmila Čiháková, PÚPP

MALTÉZSKÉ NÁMĚSTÍ - PŘED ČP. 474/III

V únoru 1996 byly v 2 m hlubokém výkopu před domem dokumentovány dva řezy. Pod novověkými partiemi byla zachována svrchní část středověké stratigrafie - sídlištní vrstvy a torza mírně zahloubených objektů, datované nálezy do 1. třetiny 13. století. Podloží nebylo zachyceno, protože dno výkopu na kótě 188,85 m n. m. jej nedosáhlo.

Jan Havrda, PÚPP

MOSTECKÁ ULICE ČP. 47/III

Při rekonstrukci domu byly dokumentovány odstraňované archeologické situace v prostoru dvorů, průjezdu brány a přilehlých místnostech. Stavební aktivita naštěstí měla, vedle výměny inženýrských sítí, za cíl pouze odkrýt a prezentovat původní gotickou úroveň v interiéru věže a zadního dvora. Při této činnosti byla odhalena původní valounková dlažba gotické komunikace před bránou, uvnitř a za ní. Dlažba byla překryta spáleništní vrstvou související s vypálením biskupského dvora za husitských válek. Z architektonických prvků odkrývaných v průjezdu brány pak za zmínku stojí kamenné odrazníky kol a kamenné lavice podél vnitřních zdí průjezdu. Na vnější straně východního (vzhledem k umístění vůči dvoru vnitřního) průčelí brány byl odhalen původní, dodatečně zazděný vstup do interiéru věže. Veškeré zmíněné architektonické detaily zůstaly zachovány stejně jako valounková dlažba. Podloží nebylo dosaženo.

Martin Omelka, PÚPP

NA KAMPĚ ČP. 497/III

Při prohlubování polosuterénu na úroveň sklepů (186,50 m n.m.) v r. 1996 bylo dokumentováno likvidované souvrství. Pod dlažbou na niveletě 188,50 m byly vrstvy novověkých násypů, které nasedaly na kótě 187,20 m na souvrství povodňových hlín a písků pravděpodobně 14. století. Charakter vrcholně středověkých náplavů

pokračoval až do úrovně 185,13 m n. m., na níž se projevuje ve složení náplavů výrazná změna, kterou zatím nelze interpretovat.

Jarmila Čiháková, PÚPP

NERUDOVA ČP. 250/III

V západní části dvorku domu, na jehož místě se nacházel dvorec pražského probošta (první písemná zmínka k r. 1279), bylo v prosinci 1995 odkryto ve výkopu pro trafostanici torzo zdi gotického sklepa, zaklenutého částečně zachovanou opukovou klenbou, která jevila z interiérové strany stopy po silném ohni. Jižně od zdi sklepa se nacházel blok intaktního nadloží. Pod novověkými navážkovými vrstvami se zachovala 0,60 m mocná stratigrafie (sídlištní vrstvy a mělká torza objektů), datovatelná do 14. století. Tato partie nadloží překryla objekt zahloubený do svahových hlín s povrchem na niveletě 210,87 (dno objektu na kótě 210,12 m n. m.). Vzhledem k nevelkým rozměrům sondy nebyl zjištěn původní tvar ani velikost objektu, který je snad možno označit za polozemnici, zaniklou v 3. čtvrtině 13. století. Vysoký podíl starší keramiky v druhotném uložení v nálezových souborech (keramika s kalichovitými i zduřelými okraji, jeden úlomek snad již z 8. století) dokumentuje výrazné zemní zásahy (výkopy, planýrky) v gotické době, při kterých došlo k odstranění veškerých předlokačních situací ve sledovaném prostoru.

Jan Havrda, PÚPP

NOSTICOVA ULICE ČP. 463/III

Záchranný výzkum byl uskutečněn v r. 1996 v rámci rekonstrukce domu. Nejstarší polohy nadloží, stejně jako svrchní část podložních hlín (nejvyšší úroveň podloží byla zaznamenána na kótě 187,52 m n. m.), byly odstraněny při vyhloubení sídlištního objektu (zemnice ?, sídlištní jáma ?). Vzhledem k nevelkým rozměrům sondy nebyl zjištěn jeho původní tvar ani rozměry (minimální zahloubení 0,87 m, minimální délka východní stěny 1,60 m). Podle keramiky je možno zásyp objektu datovat do úplného závěru 13. nebo samého začátku 14. století. Po eliminaci starší intruze je možno soubor považovat za chronologicky značně homogenní. Brzy po zasypání objektu nebo současně s ním došlo k planýrce, při které byly odstraněny nejstarší polohy nadloží i vně objektu (na úrovni 187,50 m n. m.). Poté zde narostlo souvrství vysoké minimálně 0,30 m. Na základě nálezů keramiky je jeho vznik možné zařadit stále ještě do přelomu 13. a 14. století. Další, vyšší partie středověké stratigrafie byly v prostoru sondy odtěženy při stavbě domu v 17. století.

Jan Havrda, PÚPP

SEMINÁŘSKÁ ZAHRADA ČP. 393/III

Na terase před objektem bývalého kněžského refektáře ve východní stráni Petřína proběhla v r. 1995 zjišťovací archeologická sondáž. V místě plánované stavební jámy pro zbudování technického zařízení rekonstruované letní restaurace byly navzdory předpokladům a konfiguraci okolního terénu zachyceny vrstvy, objekty i části zdí středověkého stáří. Záchranný výzkum, který následoval na celé ploše terasy v r. 1996, odkryl kromě jiného i zbytky dvouprostorového zděného objektu, vystavěného románskou stavební technikou (kolem kóty 266,50 m n. m.). Dům z opukových kvádrů s rytými maltovými spárami vznikl na přelomu 12. a 13. století a zhruba po 100 letech své existence zanikl, a to zřejmě za dramatických událostí. V zánikovém

horizontu se kromě tisíců zlomků zvířecích kostí nalézal i jeden lidský hrob. I po těchto událostech a zplanýrování části plochy zde sídelní či hospodářská aktivita pokračovala. Další násypy a destrukční vrstvy lze podle zlomků keramických nádob a kachlů datovat do druhé poloviny 15. století. Románská budova zřejmě sloužila k hospodářským účelům, o čemž kromě zvířecích kostí svědčí i její poloha vysoko v petřínské stráni, daleko za hradbami středověkého města. Není vyloučeno, že archeologický výzkum odkryl část areálu hospodářského dvora premonstrátského kláštera na Strahově, který je zmiňován v písemných pramenech 14. století.

Jan Zavřel, PÚPP

SNĚMOVNÍ ULICE

V r. 1996 byl ve vozovce budován do shora otevřené stavební jámy podzemní tunel propojující parlamentní budovy čp. 1/III a čp. 6/III, oddělené od sebe Sněmovní ulicí. Při hloubení jámy probíhal archeologický výzkum, jenž jako nejstarší zastiženou situaci dokumentoval přímo na podloží masivní oblázkovou vrstvu komunikace v intervalu 198,50 - 198,10 m. Vysoký podíl oblázků a valounů byl z omléte opuky, patrně sbíraných u Bílé Hory (za informaci J. Zavřelovi děkuji). Zcela ojediněle byly v dlažbě nalezeny úlomky cihel a keramika 2. poloviny 13. století, funkci komunikace dokládají nálezy podkov a hřebů. Odkrytá situace byla již zastižena ve stěně výkopu v r. 1988 M. Trymlem a dokumentována třemi úzkými řezy. Na základě humózní vrstvy nad dlažbou, obsahující výlučně středohradištní nálezy, byla dlažba datována do 9. století (J. Čiháková - Draganová, k vývoji osídlení jádra Malé Strany v době Přemyslovců, *Staletá Praha 22*, 1992, s. 92). Referovaný výzkum tehdejší datování mění, jednoznačně vypovídá až o vrcholně gotickém stáří nejstarší zastižené komunikace v jižním úseku Sněmovní ulice a o jejím zapuštění formou úvozu pod okolní terén. O tom, že lokační gotická cesta neantikvuje stav 9. - 10. století, svědčí zahloubený objekt cca konce 9. století v prostoru dnešní ulice, který byl odkryt pod vozovkou ve štole hloubené z čp. 6/III (PSH 28, 1995, s. 226). Dnešní povrch ulice je ve výšce 200,50 m n.m.

Jarmila Čiháková, PÚPP

SNĚMOVNÍ ULICE ČP. 1/III

Při rozsáhlé rekonstrukci pro potřeby Parlamentu ČR byly po celé parcele sledovány zemní práce, z nichž největší byla stavba podzemních garáží na západním dvoře, kde proběhl plošný výzkum. Parcela leží na svahu skloněném k východu a k jihu. Výzkum prokázal, že na celé parcele se nikde nedochoval původní povrch podloží raného středověku. Nejvyšší dochované body podloží byly získány na západě parcely v úrovni 205,60 m a na východním okraji východního dvora v úrovni 201,60 m n. m. V rámci podložních svahových hlin byl na západním dvoře registrován pohřbený fosilní půdní horizont silný 0,40 m s bází sklánějící se k jihu (200,80 - 200,00 m n. m.), který byl patrně zastižen i v sondě 5 u Sněmovní ulice s povrchem na kótě 195,50 m). Mezi sníženým povrchem podloží a fosilním půdním horizontem byla prokázána ohniště (na západním dvoře v úrovni 204,20 m, v sondě 5 197,00 m), stejně jako v sousedních akcích bez jakéhokoli artefaktu. Jejich vznik předpokládáme ve starším pravěkému období (paleolit - eneolit). Velmi fragmentárně byly dochovány situace mladohradištní - štětování cesty (?), souvrství s vyhřívačkami a zahloubená část obydlí s vodorovným dnem v délce minimálně 2, 60 m na kótě 200, 80 m n. m. Převážně byly mladohradištní situace odstraněny terénními úpravami po lokaci města

v r. 1257. Na západě parcely je jejich báze v rozmezí výšek 204,80 - 204,00 m se sklonem k jihu, na východním dvoře je kamenitá planýrka prokázána na úrovni 201,70 m. Následné úpravy prostranství (dvory, průjezdy) pokračovaly až po dnešní povrch (205,50 m na západním, 202,00 m na východním dvoře).

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

VALDŠTEJNSKÁ ULICE ČP. 158/III - PÁLFFYHO PALÁC

Na jaře r. 1995 byly v prostoru severovýchodního nároží paláce realizovány výkopy pro inženýrské sítě. S nimi související průrazy zdivem, provedené před příchodem archeologů, prořaly opukovou zeď, vybíhající od zmíněného nároží směrem k severu do svahu ostrožny Pražského hradu. Odkrytý východní líc zdiva je tvořen opukovými kvádríky ve dvaceti dochovaných pravidelných řádcích. Výška dochované kvádríkové zdi dosahuje 380 cm, zjištěná šířka obnáší 210 cm. Na jižní straně bylo zjištěno pečlivě vyzděné nároží s římsou z rezavě hnědého pískovce. Výška nároží od archeology odkrytého předzákladu, v jehož úrovni byla zjištěna dlažba z valounů a úlomků opuky, činí 190 cm. Nalezenou zeď je možno interpretovat jako hradební zeď města lokovaného Přemyslem Otakarem II. na místě staršího podhradního osídlení. Odhalené nároží je zřejmě částí brány. Její protější partie byla zničena v nadzemní části mladšími stavebními aktivitami, pod úrovní dnešního terénu pak novodobým teplovodem. Pokračování průběhu kvádríkové hradby směrem k jihu bylo ověřeno záměrně volenou sondou.

Martin Omelka, PÚPP

VALDŠTEJNSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 17/III - VALDŠTEJNSKÝ PALÁC

V letech 1995 - 1996 proběhl inženýrsko - geologický průzkum základových poměrů Valdštejnského paláce, při kterém se naskytl možnost dokumentace vrtných jader a kopaných šachtic. Takto zjištěná fakta lze interpretovat patrně tak, že hlavní palácová budova je založena do náplavů staršího holocénního ramene Vltavy, jehož sedimentární výplň byla konsolidována již před příchodem slovanských obyvatel (povrch náplavů okolo kóty 188 m n. m.). V r. 1995 totiž byl v jedné z kopaných sond ve sklepení hlavní budovy zachycen mladohradištní objekt cca 1. poloviny 10. století se stavebními dřevy, která však nebyla v uspořádání interpretovatelném jako pozůstatek konstrukce. Objekt byl zahlouben do staršího akeramického souvrství. Východně od hlavní palácové budovy zastihly dva vrty zřejmě příkop středověkého opevnění Malé Strany. Dále k východu se vyskytují zbahnělé náplavy mladšího holocénního ramene Vltavy převrstvené navážkami.

Jarmila Čiháková - Jan Zavřel, PÚPP

VLAŠSKÁ ULICE

Při rekonstrukci a budování nových inženýrských sítí pro Nemocnici pod Petřínem byl v srpnu 1995 na nemocničním parkovišti dokumentován výkop vodoměrné šachty. Svrchní část nadloží (stavební suť mocná 30 - 50 cm) je spjata s budováním kostela sv. Karla Boromejského v letech 1851-1855, popřípadě s následnými mladšími stavebními úpravami. Geneze starších vrstev byla více než činností člověka ovlivněna přírodními procesy, při kterých došlo k přirozenému ukládání sedimentů na dně Strahovské brázdy. Uloženiny se zde akumulovaly v geologické minulosti i během historické doby. Pro tuto interpretaci vrstev hovoří charakter materiálu, uložení

vrstev a geomorfologická situace lokality. Jedná se o sekundárně uložené polohy, pouze o nejspodnější z nich by se dalo uvažovat jako o značně netypické sídlištní vrstvě. Báze této vrstvy byla na kótě 219,01 m n. m. Podle nalezené keramiky je možno konstatovat, že tato vrstva vznikla nejdříve na počátku 13. století a poté jí překryly vrstvy 2. poloviny 13. století.

Jan Havrda, PÚPP

PRAHA 1 - MALÁ STRANA A STARÉ MĚSTO

JUDITIN MOST

V r. 1996 byly zahájeny ve Vltavě akce, jejichž cílem je přesnější lokalizace pozůstatků románského mostu v dnešním řečišti. Práce probíhají na náklady firmy ECOSYSTEMS manželů Zabloudilových z kalifornského Carlsbadu a zatím identifikovaly místa osmi pilířů mostu pomocí geofyzikálních přístrojů. Přesný obrys pilířů mostu dosud zaznamenaný nebyl a podle předběžných výsledků potápěčského průzkumu pilíře v takovém stavu na vltavském dně zachovány nejsou. Zejména potápěčské sledování reliktního mostu bude pokračovat, pozornost bude věnována i zbytkům dřevěných konstrukcí, zjištěných v severním sousedství Karlova mostu.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

PRAHA 1 - STARÉ MĚSTO A JOSEFOV

ANENSKÉ NÁMĚSTÍ

V souvislosti s realizací výstavby sítě kolektorů pod územím Starého Města došlo v průběhu r. 1995 na severní straně náměstí ke stavbě kolektorové vstupní šachty o průměru 4 m. Záchranným výzkumem se podařilo zachytit doklady intenzivního středověkého osídlení místa, když mladší partie nadloží tvořily pouze recentně přemístěné terény. Základní zjištěnou půdorysnou situaci na ploše vstupní šachty tvořily tři prvky, které postupně narušovaly přirozený sled nárůstu středověkých vrstev.

Především se jednalo o půlkruhové torzo studny s kamenným obezděním, jejíž vznik lze zařadit na přelom 13. a 14. století. Dochovaná hloubka studny činila 4 m (cca 187 - 183 m n. m.). Zajímavým konstrukčním prvkem, dokumentovaným ve spodní partii studny bylo torzo dřevěného vícedílného základového věnce, na němž spočíval kamenný plášť. Ze zásypu se podařilo získat početnou kolekci nálezů z přelomu 14. a 15. století.

Dalším výrazným, chronologicky starším půdorysným prvkem byla oválná jáma o rozměrech cca 300 x 250 cm, jejíž jižní část byla narušena obvodovou mikropilotáží. Jáma porušovala nejstarší vrstvy sídlištního charakteru a pochází z ní poměrně rozsáhlý soubor keramiky obsahující především hrubé miniaturní nádoby, misky, mělké kahánky a především na stovku torz tzv. technických misek. Doplňkem keramického souboru byl drobný opukový kadlub a přeslen. Na základě těchto nálezů lze datovat zánik objektu do závěru 12. století.

Od obsahu oválné jámy se nijak výrazně nelišily nálezy z nejstaršího horizontu tvořeného vrstvami o mocnosti 60 cm, které nasedaly přibližně v úrovni 187 - 186,90 m n. m. na geologické podloží, tvořené vltavskými povodňovými hlínami a šterkopísky.

Jaroslav Podliska, PÚPP

ANENSKÝ KLÁŠTER

Při záchranném výzkumu v souvislosti s hloubením nového suterénu v zástavbě areálu severozápadně od klášterního kostela v prvních měsících r. 1996 byla odkryta patrně vrcholně středověká studna, jejíž zásyp s nevýraznými a nepočitelnými nálezy pokračoval a zůstal zachován pod nejhloběji dosaženou úrovní cca 187,00 m n. m. V rámci zhruba 120 cm mocného středověkého nadloží bylo zaznamenáno torzo cca 1 m zahloubeného pravoúhlého objektu, zaniklého v průběhu 13. století, patrně polozemnice. Nejstarší sídlištní horizont reprezentovaly mělké výhně, realizované na povrchu vltavského náplavu, zaznamenaného okolo kóty 188,00 m n. m., a desítky drobných jamek po zaražených kolících. Přes značné narušení plochy mladšími sídlištními zásahy lze konstatovat, že tyto jamky vytvářely zhruba 1 m široký pás, probíhající v rovnoběžkovém směru a není vyloučeno, že stejnou orientaci vykazovaly i odkryté větší kulové jamky. Za současného stavu zpracování výzkumu a s ohledem na atypičnost těchto prvků je zatím neinterpretujeme. Podle keramických nálezů, charakterizovaných překvapivě jen nepatrným výskytem keramiky s kalichovitou profilací okraje, lze počátky zdejšího osídlení klášteru nejdříve do pokročilé 2. poloviny 12. století, což kontrastuje s nálezy ze sond umístěných jižně od klášterního kostela v místech vzdálených necelých 40 m jihovýchodně. Tam byl v r. 1984 zjištěn horizont 11. a 1. poloviny 12. století (PSH 21, 1988, s. 187) s výrazným zastoupením keramiky s kalichovitými okraji.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

ANEŽSKÁ ULICE ČP. 986/I

Při stavbě nového suterénu v průjezdu domu bylo v r. 1995 archeologicky zkoumáno necelý metr mocné kulturní souvrství, nasedající na podloží na kótě 184,90 m n. m. Spodní partie souvrství vznikla již ve 12. století a náleží tedy ještě k předklášternímu horizontu osídlení této části Starého Města.

Michal Tryml, PÚPP

BETLÉMSKÁ ULICE, NÁPRSTKOVA ULICE, ULICE U DOBŘENSKÝCH - TEPLOVOD

Při hloubení rýhy pro teplovod byla v září 1996 v trase ulic pouze na devíti místech zachycena torza středověkých stratigrafií. V místech, kde nedošlo k porušení terénu mladšími zásahy, začínalo středověké zvrstvení v hloubce již okolo 0,70 m. Podloží na žádném z řezů dosaženo nebylo. V Betlémské ulici se kromě různých navážkových a vyrovnávacích vrstev na kótě 189,20 m objevila poloha strusky mocná až 25 cm. V ulici U Dobřenských bylo zachováno několik mělce zahloubených objektů s dnem propáleným do červena. V trase teplovodu bylo dále zachyceno značné množství zbytků převážně opukových zdí (nosných zdí, příček, části kleneb sklepů) patřících k předasanační zřejmě gotické, renesanční a barokní zástavbě Betlémské ulice. K těmto zdem náleželo také značně porušené zdivo severní ohradní zdi hřbitova u zrušeného kostela sv. Ondřeje, které směrem k východu navazovalo na severní gotickou zeď lodi zmíněného kostela, nacházejícího se přibližně uprostřed Betlémské ulice před dnešním čp. 287/I. Z písemných pramenů známá oltářní autentika dokládá jeho svěcení v r. 1165. Zbořen byl roku 1874. Detailně jeho stavební vývoj a přesnou podobu dosud neznáme.

Jan Havrda, PÚPP

BETLÉMSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 258/I

Při rekonstrukci domu v r. 1996 byly pod podlahou stávajících suterénů zachyceny jen v minimální míře reliкты spodních partií zahloubených objektů. Jedním z nich byla neobezděná patrně odpadní jímka 16. - 17. století, druhým nejspodnější část blíže nespecifikovaného objektu patrně z 1. poloviny 13. století. Nálezy strusky tento objekt zřejmě řadí k zdejšímu opakovaně konstatovanému okrsku železářské výroby.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

CELETNÁ ULICE ČP. 553/I - SIXTŮV DŮM

V březnu r. 1995 byl zahájen předstihový záchranný výzkum ve dvorních traktech a na podzim r. 1996 začal odkryv dvora domu, který je situován v západní části vyústění Celetné ulice do Staroměstského náměstí.

Na celé dosud prozkoumané ploše byl zjištěn téměř vodorovný, jen mírně kolísající průběh geologického podloží na kótě 191,20 - 191,40 m n.m. (terasa VIIa). Stratigraficky nejstarším nálezem je hrob ženy uložené na břiše, orientované od SZ k JV. Hrob přes absenci dokladového materiálu tvoří velmi pravděpodobně součást pohřebiště z 9. - 10. století, zjištěného v r. 1988 (PSH 24, 1991, s. 199).

Nejstarší sídlištní horizont, který se projevuje zejména výrobními objekty, má pravděpodobně ještě předlokační charakter. Ve druhém sídelním horizontu se vytváří nejstarší zástavba zadních částí dvou parcel, k jejichž vymezení ve sledovaném prostoru došlo zřejmě ve 2. polovině 12. století. Při uliční čáře v čele zjištěných parcel jsou situovány dva kamenné románské domy (čp. 553/I a 555/I), jejichž chronologický vztah k archeologicky zkoumanému zázemí se dosud nepodařilo vyřešit. Zástavba v týlu parcel je tvořena četnými pravoúhlými zahloubenými objekty užívanými zřejmě k hospodářským, zejména skladovacím účelům. Ve třetím sídelním horizontu, patrně okolo poloviny 13. století, předpokládáme rozdělení původních širokých parcel do 3 až 4 užších dílů. V západní části se tento vývoj projevuje výstavbou raně gotického kamenného domu. Na jednotlivých parcelách zachycujeme výrazně odlišné stopy sídelní aktivity. Na přelomu 13. a 14. století dochází k radikální proměně struktury archeologických situací, mění se zejména zacházení s odpadem a dochází k vydláždění části ploch, které se udržují čisté. Této změně odpovídá také odlišná stavební kvalita zadní části parcel - dosud výhradně dřevěné stavby ustoupily v této době zděné zástavbě. Zřejmě před koncem 14. století byl zahájen proces scelování jednotlivých majetků, který byl završen na počátku 16. století, kdy vznikla pozdně gotická dvorní křídla Sixtova domu a celý stavební komplex získává charakter honosného městského paláce, který se ovšem disposičně přizpůsobuje starší paprscité parcelaci tohoto staroměstského bloku.

Románský dům doložený stavebně historickým průzkumem, v jehož sousedství zanedlouho vzniká další výstavný vrcholně středověký kamenný objekt, množství importovaných luxusních předmětů hmotné (např. velké torzo skleněného poháru arabské provenience, zdobeného emailem a zlatem) a dokonce duchovní kultury (ojedinělá importovaná drobná plastika Madony z parohoviny), nalezených během archeologického výzkumu, stejně jako vysoký standard výživy prokázaný osteologickým a paleobotanickým materiálem, dokládá velmi vysokou sociální úroveň zkoumaného prostředí. Převážná absence výrobních objektů (kromě nejstaršího horizontu), množství staveb se skladovací funkcí a některé nálezy naznačují, že v určitém období těžiště aktivity majitelů parcel mohlo spočívat v obchodu.

Michal Bureš - Vojtěch Kašpar, ARCHAIA - Pavel Vařeka, ÚAPPSC

HAVELSKÁ A MELANTRICHOVA ULICE

V letech 1994 - 1995 byly v oblasti Havelského tržiště postupně vyhloubeny tři šachty kolektoru "CENTRUM" s návaznou přeložkou vodovodu na křižovatce s Melantrichovou ulicí. Při srovnání terénní situace v jednotlivých od sebe oddělených šachtách konstatujeme obdobné složení historického nadloží. Pod současnou úpravou Havelské ulice (mezi kótami 194,75 m při Melantrichově ulici a 195,10 m n.m. před kostelem sv. Havla), překrývající rozsáhlé výkopy inženýrských sítí, jsou písčité vrstvy převážně obsahující fragmenty recentních stavebních materiálů (cihly, beton). Od hloubky 1,4 m se objevuje totožný horizont opukové drti a pak valounkového štětu. Rovněž nejstarší partie nadloží pod úrovní opukové drti vykazují obdobné výškové rozložení odpadkových vrstev typických pro okolní veřejná prostranství. V šachtě KK3 v Melantrichově ulici byla v závěrečné partii nadloží zachycena dlažba z opracovaných a skládaných opukových kamenů (kóta 193,35 m n.m.), zapuštěných do souvrství žlutošedého a rezavého písku se středními oblázky. Výzkum v šachtě J49 zachytil jižní nároží zahloubeného objektu, jenž vznikl po polovině 13. století. Geologické podloží bylo v šachtě KK3 zjištěno na kótě 192,85 m, v šachtě J49 na kótě 192,65 m a v šachtě vzduchotechniky na kótě 192,70 m n.m.

Petr Starec, MMP

HAVELSKÁ ULICE ČP. 521/I

Při rekonstrukci domu v r. 1996 byla v interiéru objektu zpřístupněna studna, jejíž zásyp pokračuje pod nejhluběji dosaženou úroveň. Při výkopech souvisejících s novým vstupem do suterénu byla na dvou místech dokumentována spodní partie historického nadloží. Ze tří nevelkých torz zahloubených objektů, z nichž dva byly v superpozici, pochází stejně jako z nejstarší vrstvy nad podložím nevelká, leč homogenní kolekce keramiky 1. poloviny 13. století. Neporušená úroveň podloží byla zaznamenána na niveletě 192,65 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

HUSOVA ULICE ČP. 230/I

Při úpravách v suterénu objektu byl pod jeho valounkovou dlažbou zachycen cca 70 cm mocný horizont vrcholného středověku, související s výkopem sklepa. Tato vazba je doložena nálezem železné motyky. Geologické podloží bez zachované horní partie bylo zaznamenáno v úrovni cca 185,00 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

HUSOVA ULICE ČP. 234/I - KLÁŠTER DOMINIKÁNŮ U SV. JILJÍ

Záchranný výzkum při statických úpravách jižního křídla barokního ambitu v únoru a březnu 1995 zaznamenal v délce větší než 12 m v rovnoběžkovém směru probíhající 70 cm silnou kvádríkovou zeď, která zřejmě souvisí s obytnou stavbou svatojilské kapituly, postavené pravděpodobně ve 2. čtvrtině 13. století. Kolem poloviny 13. století objekt postihl výrazný požár, po němž byla stavba rozšířena o křídlo směřující k severu. Zděné konstrukce porušily starší sídlištní horizont 2. poloviny nebo spíše

konce 12. a počátku 13. století, který představuje počátky zdejšího osídlení. Horní partii téměř 5 m mocného zvrstvení historického terénu představoval pozdně středověký a raně novověký hřbitov. Původní úroveň podloží byla zaznamenána kolem nivelety 187,30 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

KARLOVA ULICE - PŘED ČP. 180/I

V rámci výstavby kolektorové sítě a jejich zázemí pod územím Starého Města pražského došlo na podzim r. 1995 k výstavbě vstupní šachty v prostoru Karlovy ulice. V průběhu záchranného výzkumu byla zdokumentována pouze torza nadložních středověkých terénů. Prostor realizované šachty byl především ve značné míře narušen novodobými recentními a subrecentními zásahy včetně inženýrských sítí. Zbytky středověkých terénů tvořily od nivelety 188 m n. m. superpozice spodních partií objektů, zapuštěných již do geologického podloží, tvořeného polohami povodňových hlín (188, 10 m) a štěrkopísků (187,90 m). Výrazně se zde projevovала především chronologicky mladší jáma, zaplněná sledem rozdílně mocných vrstev odpadního charakteru. Časový vývoj dokumentovaného nadložního celku bylo možné pouze na základě několika keramických zlomků rámcově datovat do širšího úseku od 2. poloviny do závěru 12. století. Mimo uvedené objekty bylo též zdokumentována v jižní stěně výkopu základová partie opukového zdiva předasanační zástavby (čp. 180/I).

Jaroslav Podliska, PÚPP

KARLOVA ULICE ČP. 170/I

Dohled při rekonstrukci domu zaznamenal v r. 1996 v severní nepodsklepené partii domu zasypanou studnu snad středověkého původu. Na dvorku byly zjištěny recentní násypy v téměř dvoumetrové mocnosti a pod nimi jediná vrstva možná raně středověkého původu a nevelká jáma, zahloubená do podloží, s výplní podobného charakteru. Artefakty z těchto stratigrafických poloh nebyly bohužel získány. Pod podlahami sklepů byly zaznamenány jen recentní násypy, související s novověkými úpravami těchto podlah, a štěrkopísky vltavského náplavu.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

KARLOVA ULICE ČP. 184/I

Při rekonstrukci domu v r. 1996 byla v průjezdu ze dvora do Anenské ulice vykopána nehluboká šachta. V ní byly dokumentovány dva protilehlé řezy. Svrchní partie stratigrafie tvořily recentní a novověké násypy a navážky. Pod nimi se nacházel mělký zahloubený objekt porušený zdí domu. Spodní partie o maximální mocnosti 1 m byla tvořena hlinitými vrstvami, které obsahovaly poměrně homogenní soubor keramiky z 2. poloviny 13. století včetně torza tvrdě vypálené tenkostěnné miniaturní nádoby z bílé jemně plavené hlíny. Je možné, že vrstvy představovaly zásyp zahloubeného objektu, jehož stěny nebyly odkryty. K významnému zjištění patří i poznatek o poměrně vysoké úrovni podloží (187, 90 m n. m.), pouze cca 1,5 m pod dnešním terénem. Na dvorku za průjezdem do Karlovy ulice byla objevena zasypaná cihlová studna, která nebyla vybírána a po zaměření byla opět zakryta.

Jan Havrda, PÚPP

KARLOVA ULICE ČP. 185/I

Při stavebních úpravách objektu v r. 1996 bylo dokumentováno historické nadloží ve výkopu kanalizační šachty v jižním průjezdu domu v sousedství Anenské ulice. Zaznamenáno bylo cca 70 cm historického nadloží a cca 180 cm zásypu blíže nespecifikovatelného zahloubeného objektu, když obě stratigrafické jednotky byly ojedinělými keramickými nálezy datovány do vrcholného středověku. Tehdejší aktivita zřejmě likvidovala relikty staršího osídlení, které zde podle nálezů v okolí (viz např. Anenské náměstí) předpokládáme. Podloží, zjištěné na niveletě 186,75 m n. m., bylo tvořeno jemným slídnatým pískem, který rozhodně netvořil jeho povrch.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

KONVIKTSKÁ ULICE ČP. 1005/I

Výzkum v r. 1996 byl vyvolán prohlubováním jižní části dvorka a celkovým plošným snižováním úrovně suterénu, jehož severní část zůstává nadále nepodsklepena. Do písčitých a na ně nasedajících hlinitých povodňových sedimentů s povrchem okolo kóty 187,40 m n. m. byly zahloubeny železářské objekty z 11. - 12. století. K nejstarším situacím patřilo několik soliterních kúlových jamek a mělkých zahloubených objektů, v jejichž zásypech se objevila struska a poměrně početná kolekce keramiky s kalichovitou profilací okraje. Následný horizont představovaly dvě vyhřívací výhňe - menší o rozměrech 1,20 x 0,90 m a maximální hloubce 26 cm a větší vanovitá o rozměrech 2,53 x 1,17 m a maximální hloubce 37 cm, která byla později nejméně dvakrát upravena a zmenšena. Vyhřívací výhňe byly porušeny zahloubenými objekty vyplněnými několika sty kg různě železem bohaté strusky, velkými diskovitými struskovými slitky, dyznami a vzácně i nedokonale roztavenými hrudkami železné rudy. Z nálezů i v těchto horizontech převažovala keramika s kalichovitou profilací. Po zániku železářské činnosti byl prostor využíván jako sídlištní. Patřilo k němu několik zahloubených jam s keramikou se zduřelými okraji a v severní části sklepa se objevila polozemnice, jejíž zásyp obsahoval keramickou produkci poloviny 13. století. Z dalších nálezů lze uvést studnu a dvě zdi poledníkového směru na vnitřním dvorku domu, zapuštěné do vrstev 13. století.

Jan Havrda - Michaela Wallisová, PÚPP

LILIOVÁ ULICE ČP. 1070/I

Při přestavbě sklepa došlo ke snížení podlah cca o jeden metr. Část terénních situací byla vytěžena pracovníky stavby před příchodem archeologů. V archeologicky nezničeném sklepním prostoru výzkum zastihl torzo objektu nejasné funkce, zapuštěného do podloží. Na základě keramiky je jeho zánik datován do 2. poloviny 12. století. Vedle tohoto objektu bylo ve sklepním prostoru odhaleno zdivo, které lze s určitostí ztotožnit s nárožím zaniklého asanovaného domu čp. 180/I. Podloží bylo zachyceno na kótě 187,80 m n. m.

Martin Omelka, PÚPP

LINHARTSKÁ ULICE, MARIÁNSKÉ NÁMĚSTÍ, PLATNĚŘSKÁ ULICE, ULICE U RADNICE - KOLEKTORY NOVÁ RADNICE

Záchranný výzkum při stavbě kolektoru Nová radnice v letech 1995 a 1996 představoval rozsáhlou dlouhodobou akci s různorodými prvky archeologické

asistence. Menší plošný odkryv byl proveden na východním konci Linhartské ulice v místě závěru někdejšího kostela sv. Linharta. V něm byly rozpoznány jednotlivé stavební fáze (románská, raně gotická, vrcholně gotická). Porovnáme-li výsledky záchranného archeologického výzkumu z r. 1995 se zjištěními z počátku století, je možné konstatovat, že základní podoba a umístění románské fáze kostela sv. Linharta byla téměř přesně potvrzena. Prakticky jedinou korekcí je jednoznačné zjištění kvádříkového soklu a z něho vyběhávajících dvou lizén na severní stěně lodi a severní části apsidy. Na základě dosavadních zjištění zůstává otázkou, jedná-li se jen o nárožní lizény nebo o složitější členění stěn stavby větším množstvím těchto tektonických prvků. V každém případě lze předpokládat, že v horní partii stavby na ně navazoval obloučkový vlys, který tak zřejmě zdobí delší stěny lodi a rovněž apsidu. Těmito prvky se kostel sv. Linharta stává ještě podobnějším kostelu sv. Maří Magdalény v Řečanech, svěceným podle autentiky r. 1165. S touto stavbou bývá kostel sv. Linharta srovnáván i díky existenci pravoúhlých příložek uprostřed lodi, které souvisí zřejmě s jejím zaklenutím (A. Merhautová, Raně středověká architektura v Čechách, Praha 1971, 303). Právě na základě této podobnosti byl kostel datován do 3. čtvrtiny 12. století. Archeologické datování stavby není možné díky kompletnímu zničení zdejší stratigrafie hřbitovem. Ze hřbitova zůstalo zachováno pouze několik nejvíce zahloubených pohřbů. Všechny respektovaly apsidu románského kostela, některé však byly porušeny zdivem vrcholně gotického presbytáře.

Při stavbě rozsáhlé komory kolektoru v křižovatce ulic Linhartské a U radnice byla dokumentována torza základových zdí polygonálního vrcholně gotického kněžiště a některých jeho opěráků. Dále zde byla objevena zdiva mladší parazitní zástavby přiléhající od východu ke kostelu. Celé historické nadloží bylo ve zmíněné křižovatce výrazně narušeno recentními výkopy pro inženýrské sítě.

Plošným výzkumem byly dále dokumentovány archeologické terény v západní čtvrtině Linhartské ulice. Kromě zdí předasanační zástavby zde byla zachycena novověká studna a na nálezy bohatá odpadní jímka ze 14. století obezděná na sucho kladenou opukou. Středověký sídlištní horizont reprezentovalo několik vzájemně superponovaných do podloží zahloubených válcovitých nebo nepravidelných objektů, z nichž nejstarší obsahovaly keramiku 2. poloviny 12. století, nejmladší keramiku 14. století.

Raženou část kolektoru představovala chodba o průřezu 3 x 3 m, jejíž strop byl cca 2 m pod současným povrchem ulice. V úseku podél jižního průčelí Městské knihovny v Platněřské ulici kolektor prošel zasypanými sklepy předasanační zástavby. Významným objevem je zjištění románské kvádříkové zdi v kolektoru před vchodem do Městské knihovny, které dovoluje registrovat existenci dalšího, dosud neznámého románského domu v předasanační zástavbě severní strany Platněřské ulice. Dokumentována byla jeho exteriérová strana a s největší pravděpodobností jej lze ztotožnit s asanovaným domem čp. 100/I. Při severozápadním nároží Nové radnice (čp. 2/I) štola prošla mocným štětováním cesty se dvěma fázemi. Starší, pouze jednonásobná vrstva valounů ležela přímo na podloží (kóta 186,12 m n. m.), mladší fáze se vyznačovala extrémní ulehlostí a mocností až 70 cm. Z černošedé hlinité vrstvy mezi nimi byl získán nepočetný soubor keramiky s kalichovitou profilací okraje i s archaicky zduřelým okrajem. Štětování dokazuje existenci komunikace, směřující patrně od východu od tržiště k západu k přechodu přes řeku.

Při ražení štoly v severovýchodní části Mariánského náměstí byly zachyceny reliktů předasanační zástavby a jen ojediněle dochovaná torza středověkého nadloží. Ze zmíněné zástavby byl nejdůležitější odkryv románské kvádříkové zdi, kterou je

možno patrně interpretovat jako severní vymezení půdorysně komplikovaného románského domu čp. 102/I.

Nejdelší ražená část kolektoru se nacházela pod střední a východní částí Linhartské ulice. Kolmo na hlavní trasu kolektoru byly raženy přípojky k jednotlivým domům. Vzhledem k technickým obtížím, hlavně nutnosti okamžitého pažení, bylo možné dokumentovat pouze čela ražby a to v intervalech cca 2 m. Tímto způsobem nebylo možno získat souvislý řez stratigrafií nadloží po celé délce Linhartské ulice, ale malý interval mezi jednotlivými řezy umožňuje propojení jednotlivých horizontů. Na podloží (186,60 - 187,00 m n. m.) nasedala nejstarší nepříliš výrazná nadložní vrstva mocná průměrně 8 cm. Na ní nebo v místech její absence přímo na podloží, ležela téměř homogenní a souvislá poloha strusky mocná průměrně okolo 18 cm. Pouze ve dvou případech byla struska uložena ve dvou fázích, které byly od sebe odděleny vrstvou prachovité hlíny. Popisovaný horizont se nacházel uprostřed Linhartské ulice pod svahem terasového stupně VIIIb. Minimální zjištěná délka plochy, kterou struska překrývala byla 24 m a minimální šířka 12 m. Původní plocha však byla patrně větší (struska zde zaujímal několik set m²). Nad struskou se nacházel sídlištní horizont mocný 0,5 - 0,8 m, který se skládal převážně z hlinitých vrstev bez výraznějšího podílu organického materiálu. Nepřítomnost štětování dokládá, že funkce tohoto prostoru, který se nacházel mezi hřbitovem u kostela sv. Linharta a hřbitovem u kostela P. Marie Na louži nebyla v prvé řadě komunikační. Štětování se objevilo pouze východně od předasanačního domu čp. 130/I. Dle předběžného rozboru nevelkého souboru nálezů je možné konstatovat, že v kolekci převažuje keramika s klasicky zduřelou profilací okraje, menší podíl tvoří okraje vzhůru vytažené, tedy materiál reprezentující 1. polovinu 13. století. Následný horizont byl reprezentován 10 - 30 cm mocnou vrstvou čistého nezahliněného okrového štěrkopísku, který sem byl přemístěn patrně v důsledku hloubení základů pro kamenné stavby v tomto prostoru. Vrstva štěrkopísku se rozkládá v celé šířce Linhartské ulice mezi kostelem sv. Linharta (respektive hřbitovem, který kostel obklopoval) a na začátku století zbouraným domem čp. 133/I v západní čtvrtině ulice, který tuto vrstvu patrně částečně porušil. Velikost rozlohy plochy, kterou tento horizont zaujímá, je možno odhadnout na cca 600 m². Svrchní část středověké stratigrafie představovaly stavební úrovně reprezentované polohami opukové drtě a malty.

V místě kostela sv. Linharta štola narušila spodní část základu severní zdi lodi románské svatyně a prošla hřbitovním horizontem, jehož rozsah byl vymezen zdmi nacházejícími se 12 m na západ od kostela. Z narušeného severovýchodního nároží lodi románského kostela byla získána románská plaketa s vyobrazením okřídleného býka, symbolu evangelisty Lukáše.

Jan Havrda - Zdeněk Dragoun, PÚPP

MALÉ NÁMĚSTÍ

Až do r. 1995 pokračoval rozsáhlý výzkum areálu náměstí, o němž bylo již referováno (PSH 28, 1995, s. 238-239). Výzkum se v poslední fázi stavby místní kolektorové sítě soustředil na napojení stávajícího kolektoru z Celetné ulice na sdružený objekt budovaný v letech 1993 - 94. Pod cca 0,60 m silnou vrstvou živice a písčitého podkladu pokračuje souvrství odpadkového charakteru z konce 12. až 13. století, jak bylo zjištěno předcházejícími výzkumy. Původní úroveň podloží je místně (ve směru středověkých komunikačních tras) pokryto valounkovým štětováním o jedné vrstvě valounků. V jihovýchodní části plochy náměstí byl nalezen hrob náležející horizontu dříve zkoumaného pohřebiště. Hrobová jáma byla vyhloubena

stranou od vlastního pohřebiště, přičemž jedinec byl uložen na boku ve skrčené poloze, hlavou k západu. Dolní končetiny byly zatíženy opukovými kameny. Povrch maninské terasy vystupuje v místech mezi Malým a Staroměstským náměstím na kótu 190,00 m n.m.

V rámci konečné úpravy Malého náměstí byla v závěru roku 1995 rekonstruována i uprostřed náměstí stojící kašna. Sediment na dně čištěné studny poskytl pouze malý soubor novodobých nálezů, neboť poslední známá sanace byla provedena před r. 1945. V současnosti se vodní zdroj nepoužívá a kašna je napojena na stávající vodovodní síť, přičemž byl zachována tradiční technika čerpání vody ze studny, díky umístěnému mechanismu přepadové nádrže s plovákem skryté v podzemí.

Petr Starec, MMP

MALÉ NÁMĚSTÍ ČP. 142/I

V únoru až červnu proběhl záchranný výzkum v suterénu domu (dnes již bývalé železářství „U Rotta“) v souvislosti s rekonstrukcí na „Dům lahůdek“. Rekonstrukce bylo využito také ke stavebně historickému průzkumu románské části domu (Zd. Dragoun, J. Škabrada, M. Tryml).

Při výzkumu interiéru prvního podlaží románského domu (dnes 1. suterén) bylo zjištěno, že všechny románské terény v interiéru domu beze zbytku zanikly při již při hloubení gotického 2. suterénu, umístěného bezprostředně pod románskou stavbou. Románská prostora sklenutá šesti poli křížových kleneb bez žeber na dva pilíře prošla ve 13. století přestavbou, při níž byly původní konzoly, na něž klenba nasedala, odsekány a klenba zesílena mohutnými pasy s profilovanými patkami, dochovanými pod úrovní podlahy dodnes. Do jaké míry byl příčinou přestavby archeologicky i stavebně doložený požár, není zřejmé. V druhém románském podlaží (dnes přízemí) byl nově registrován pilíř s hlavicí zdobenou pletencem a část odsekaného klenebního pasu, podobného pasům v přízemí. Podle výšky opukové zdi sousedící s čp. 143/I lze soudit, že románský dům měl ještě jedno podlaží, které však zcela zaniklo.

Většina archeologických prací se soustředila do suterénu za někdejší románským domem. Tato prostora tvořila původně dvůr za domem a byla zcela zastavěna až po r. 1895 při přestavbě na obchodní dům. Původní podlaží je tvořeno svahem teras VIIa a VIIb, které se zde přibližují natolik, že téměř splývají (úroveň podlaží zachycena v intervalu 186,50 až 187,90 m n.m.). Před čelem terasy VIIb byl zjištěn půdní horizont (event. výplň přehloubení před čelem terasy v intervalu 186,90 až 187,20 m), který se pozvolna skláněl směrem k jihu. Jeho povrch byl posléze upraven štětováním. Nejvýraznějším objektem této první etapy osídlení, charakterisované keramikou se zduřelými okraji, je pravděpodobně dvouprostorový srub s pecí v rohu jedné místnosti. Tato část stratigrafie je provázena hojnými nálezy strusky, primární výrobní objekty (pece, vyhřívačky) však zachyceny nebyly.

Další etapa osídlení se již váže k románskému domu. Na ploše za ním byla odkryta polozemnice (snad se skladovací funkcí), dřevěná povrchová stavba a několik jam. Všechny tyto objekty zanikly požárem ještě ve 13. století a již nebyly obnoveny. Je velmi pravděpodobné, že tento požár je identický s požárem, který postihl románský dům. Bezprostřední kontakt středověké části stratigrafie s románským domem byl zcela zlikvidován mladšími zásahy, ale z celkové situace je zřejmé, že románský dům byl postaven až ve 13. století (neboť starší archeologický materiál nebyl nalezen), nejspíše v první třetině. Dále je zřejmé, že směrem do potomního Malého náměstí byl zčásti zapuštěn pod úroveň terénu. Zbylou část stratigrafie představuje souvrství 13. a počátku 14. století s několika odpadními jamami. Z mladších etap jsou zachovány jen

zahloubené situace (nejméně 2 studny a sklepy dvou staveb, zaniklých v 16. století a vyplněných odpadem). Nejvyšší úroveň dochovaných archeologických situací je totožná s úrovní podlahy suterénu (188,40 m n.m.).

Archeologický výzkum zcela prozkoumal východní polovinu suterénu, v západní se omezil pouze na hloubku zásahů vyvolaných současnou rekonstrukcí. Níže položené situace jsou zachovány pro případný další výzkum.

Jan Frolík, ÚAPPSC

MICHALSKÁ ULICE - KOSTEL SV. MICHALA

V rámci projektu obnovy kostela sv. Michala v něm probíhal v letech 1995 - 96 archeologický a stavebně historický výzkum. V západní části hlavní lodi byly nalezeny základy empory, úroveň původní maltové podlahy a středověké kostrové hroby. Na západní stěně empory se pod omítkou objevilo ostění gotického portálu na věž. V severní boční lodi byla odkryta i severní románská loď, obsahující obvodové zdivo dvou barokních krypt, z nichž východnější byla přístupna z boční chodbičky z podzemí kostela. Ve východním závěru kostela se pod dnešní dlažbou našly základy barokního oltáře a nároží přízemí raně gotického domu, částečně porušeného barokním pilířem vítězného oblouku. Základy domu byly identifikovány i v hlavní kryptě. Při výzkumu v západní partii byly zjištěny základy západního průčelí románského kostela a jižní přistavěné lodi. Po odstranění betonové podlahy a rozebrání destrukce se objevila rovnoběžkově orientovaná kamenná zeď o délce 5 m a výšce 2,8 m, přistavěná k jižní románské lodi a tvořící suterén fary ze 14. století. Její klenbu porušovala příčka ze 17. století, rozdělující interiér ve dvě části. V jihovýchodním rohu byla situována studna o průměru 1,2 m a hloubce 4,72 m. Obvodové zdivo fary porušilo starší etážovitý hřbitov, jehož nejstarší hroby byly uloženy v hrobových jamách zapuštěných do vltavských sedimentů až na úroveň 191,16 m n.m. Zajímavým jevem bylo obložení kamenných zdí lidskými kostmi pocházejícími z rozrušených hrobů. Další hroby byly nalezeny v uličce mezi Richterovým domem a farou. V letech 1995 - 96 bylo zdokumentováno celkem 92 kostrových hrobů, z nichž nejstarší podle nálezů datujeme do 12. století. V průběhu stavebních prací byla v jižní lodi kostela odkryta vnější strana románského jednolodního kostela, východněji barokní krypta a cihlové schody vedoucí z jihu do centrální krypty ležící v ose kostela, kde budou uloženy exhumované hroby.

Při stavebně historickém průzkumu byla odkryta dvě gotická okna v západním průčelí kostela, jedno bylo vybráno nad odpočívadlem schodiště a druhé ve štítu (203,44 m n.m.). Z gotického období bylo dále objeveno šnekovité schodiště, umístěné v západní průčelní zdi gotické hlavní lodi mezi západní věží a nasazením mezilodní arkády mezi severní boční lodí a lodí hlavní. Schodiště přístupné z přízemí sedlovým portálem bylo v 1. patře osvětleno okénkem. Na stěnách byly do omítky vyškrobány nápisy. Na jižní fasádě kostela, kde byly odbourány přístavky, se na východní straně objevilo gotické ostění vnitřně členěného hlavního portálu, jehož část byla nalezena již v r. 1989. Jeho průzkum nebyl doposud ukončen.

Václav Huml, MMP

NÁMĚSTÍ CURIEOVÝCH ČP. 989/I - HOTEL INTERCONTINENTAL

Další pokračování výzkumu v letech 1994 - 95 v areálu hotelu proběhlo tentokrát v severozápadní části plochy parcely. Sonda v poledníkovém směru položená po odbagrování novodobých navážek a zásypů bohužel potvrdila velký rozsah narušení

původního terénu při budování nájezdu na Čechův most a zejména pak stavbou železobetonových základů nerealizované univerzitní budovy proti Právnické fakultě. Přes tyto okolnosti se podařilo v nejsevernějších místech staveniště zachytit podložní šterkopísek (kóta 184,12 m n. m.) s částí nadložního souvrství, které však obsahovalo pouze promíšený materiál z 15. - 17. století, ojediněle s výskytem keramiky starší. Příčný řez terénem k toku Vltavy celkově zachytil vyvážený odpadní materiál ze staroměstského území, jenž se do těchto míst dostával již od 13. století. Hladina podzemní vody vystoupila na kótu 184,43 m n.m.

Petr Starec, MMP

NÁPRSTKOVA ULICE ČP. 274/I

Spodní partie výtahové šachty ve dvoře objektu zachytila ve své západní stěně vnější líc zdiva z opuky a cihel s torzem vstupu do interiéru. S největší pravděpodobností náleží gotické zástavbě asanovaného domu. Relativně mocné zachované nadloží (160 cm) náleželo kompletně ranému středověku s počátky ve 12. století. Rozsah výkopu neumožnil blíže interpretovat funkci dvou superponovaných do podloží zahloubených objektů, které stejně jako vrstvy, jež je překrývaly, obsahovaly značné množství strusky. Tyto nálezy opakovaně dokládají v této části Starého Města v první etapě vývoje zdejšího osídlení intenzivní železářskou výrobu.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

NA PŘÍKOPĚ ČP. 392/I A 393/I

V březnu, dubnu a v prosinci 1995 a lednu 1996 proběhl v několika etapách zpočátku předstihový a následně záchranný výzkum v souvislosti s masívním prohlubováním suterénních prostor.

Výzkum podle očekávání zachytil úsek staroměstského opevnění: vnitřní opěrnou zeď příkopu (koruna zdiva na kótě 189,27 - 189,67 m n.m.) vystavěnou z břidlicových kamenů na maltu; dno příkopu zachycené na kótě 187,15 - 186,62 m n.m., které se svažovalo směrem k ulici Na příkopě a bylo tvořeno tenkým souvrstvím tří vrstviček písku a ztvrdlé malty; destrukci vnější opěrné opukové zdi příkopu stavěné původně na maltu. Výplň příkopu byla tvořena mocnými vesměs pozdně středověkými souvrstvími s druhotně přimísenými staršími nálezy. Část keramiky 13. století se dostala do příkopu intruzí, část s kontexty kontaminovanými starší keramikou ze širokého okolí. Výzkum zachytil pozůstatky koželužské výroby jako součást parazitní zástavby příkopu, datované keramikou do 2. poloviny 15. století. Podařilo se identifikovat kůže vepře a mladých ovcí nebo koz.

Michal Bureš - Daniela Marešová, ARCHAIA

PAŘÍŽSKÁ ČP. 119/V

Snižování podlah sklepů asi o 0,30 m v objektu v r. 1995 vedlo k zachycení reliktní zdiva předasanační zástavby.

Petr Starec, MMP

ŘETĚZOVÁ ULICE ČP. 223/I

Záchranný výzkum při realizaci nového schodiště do suterénu objektu v r. 1995 prozkoumal až 3 m vysoké historické nadloží. Do období vrcholného středověku náležela patrně gotická zeď asanované zástavby a horizonty související s činností na parcele měšťanského domu. V nich byla konstatována výrazná přítomnost dokladů zpracování kostí a bylo odkryto torzo patrně krátkodobě užívané cihlové pece a nevyzděné jámy snad odpadního charakteru. Ta porušila horizont raného středověku, který spadá svými počátky snad již na sklonek 11. století, a výrazně se zahlubovala i do geologického podloží. Raně středověká partie nadloží byla kromě vrstev sídlištního charakteru tvořena i většími zahloubenými objekty, které vzhledem ke značné torzovitosti zachycení a vzájemným superpozicím lze těžko interpretovat. Do neporušeného povrchu podloží se zahlubovaly i kúlové jamky a jamky po zaražených kolících. Mezi movitými nálezy převládala logicky keramika s převahou zboží s kalichovitou profilací okraje, z méně obvyklých artefaktů je možné upozornit na denár Vratislava II. a olovenou hřivnu. Původní povrch podloží, sklánějícího se povlnně směrem od severu k jihu, byl zaznamenán mezi hodnotami 187,80 - 187,55 m n. m.

Zdeněk Dragoun - Jan Havrda, PÚPP

SALVÁTORSKÁ ULICE ČP. 931/I

Archeologická asistence při stavebních úpravách Štencova domu v r. 1995 zaznamenala relativně těsně pod dnešním povrchem necelý 1 m vysoký horizont osídlení raného středověku, charakterizovaného kromě vrstev sídlištního charakteru mělkými ohništi. Z něj byla získána kolekce keramiky konce 12. a 1. poloviny 13. století. Stejná keramika pochází i z blíže neinterpretovatelného torza jámy, v jejíž jedné zásypové vrstvě byly nalezeny i tři denárové ražby 12. století. Z jeho počátku pochází mince knížete Svatopluka, provázená měděným falsem stejného denárového typu, a z konce století ražba knížete Konráda Oty. Z asanované zástavby byla na dvorku domu dokumentována zeď s nálezy keramiky 13. století v základovém vkopu a valounová dlažba v severním dvorním křídle. Raně novověkou aktivitu na parcele reprezentuje odpadní jímka s nálezy 16. - 17. století. Původní povrch podloží byl zjištěn jen na jediném místě v jižním křídle objektu (většinou byly následkem následných sídlištních aktivit zaznamenány až jeho spodní šterkopískové polohy) v úrovni zhruba odpovídající severní straně Staroměstského náměstí na kótě 189,36 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ

a) Při rekonstrukci tzv. Cizineckého vstupu pražské kanalizace ve východním sousedství Staroměstské radnice byl v březnu 1996 po obou stranách komory kanalizace získán řez cca 2 m mocným historickým nadložím náměstí. Bylo tvořeno charakteristickým odpadkovým souvrstvím s hojnou příměsí organického materiálu, vytvářejícího horizont téměř hnojivitého charakteru a vzniklo zřejmě společným dlouhodobějším působením lidí a (tažného ?) dobytka. Zmíněný horizont byl postupně překryt 3 - 4 vrstvami sypané a ulehle dlažby. Nepočtené keramické nálezy z nadloží pocházejí z 13. - 15. století. Povrch podloží nebyl výkopem dosažen a

pedologickou sondovací tyčí byl zaznamenán v intervalu 189,02 - 189,28 m n. m., když hlubší úroveň byla zjištěna u východnějšího z měřených bodů.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

b) Při rekonstrukce elektrických rozvodů v prostoru náměstí v říjnu 1996 bylo ve čtyřech komorách dokumentováno zvrstvení historického nadloží. Ve třech z nich byly zaznamenány vrcholně středověké vrstvy a stejně staré opakované úpravy povrchu náměstí sypanou a ulehlou dlažbou, když dno výkopů dosahovalo na nivelety 191,30 - 191,50 m n. m. V komoře při jižní straně náměstí, v místech nad hranou údolní terasy VIIa, byl zachycen v úrovni 191,64 m n. m. i povrch geologického podloží. V západní části výkopu se jeho trasa dotkla již dříve narušeného základu Krocínovy kašny a severně od něj zaznamenala i dřevěný vodovod, protínající náměstí diagonálně od severozápadu k jihovýchodu. Podle zjištěného směru probíhal vodovod mimo místo Krocínovy kašny a nesouvisel s její funkcí, nálezy umožňující jeho archeologické datování se získat nepodařilo.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 606/I - PALÁC KINSKÝCH

Záchranný výzkum při rekonstrukci východního křídla paláce zachytil v r. 1996 na dvou místech výtahových šachet zvrstvení historického nadloží jižně od plochy zkoumané v letech 1973 - 1974. Přestože právě podle výsledků tohoto výzkumu byly šachty hloubeny na různých středověkých parcelách, nejstarší sídlištní horizonty se navzájem příliš neliší. Tvoří je souvrství písčitého charakteru s uhlíky a absencí malty. Z několika zachycených objektů lze uvést blíže nespecifikovatelné jámy, z nichž byla zachycena jen nevelká torza. Výraznější z nich byla zahloubena cca 120 cm, z toho 90 cm do geologického podloží. Mladší byly mělce zahloubené výhně. Celý tento horizont je podle keramických nálezů datovatelný do průběhu 1. poloviny 13. století. Horní cca 100 cm partie nadloží vznikla ve vrcholném středověku a raném novověku. Povrch podloží stoupá od jihu k severu v intervalu od 188,70 na 189,10 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

TÝNSKÁ ULICE ČP. 630/I

Od března do června 1996 se uskutečnila doplňující akce v rámci znovu obnovené regenerace Ungeltu. Zkoumán byl prostor nepodsklepené místnosti v západním traktu objektu, kam měla být umístěna trafostanice. Zaznamenán byl fragment souvrství původního osídlení nad štěrkopískovým podložím, do kterého se zahlubovala zemnice (kóta 189,20 m n.m.) s keramickým materiálem konce 12. a počátku 13. století. Větší keramický soubor z 2. poloviny 13. století byl získán z kamenné studny o průměru cca 2,40 m, která přestala sloužit svému účelu v období vrcholného středověku, kdy se měnil charakter zdejšího sídlení. U odkryté severní gotické zdi domu se podařilo zachytit dosedající podlahy v posloupnosti valounové gotické dlažby, překryté pozdně gotickou až renesanční podlahou ze čtvercových keramických dlaždic. Nálezový materiál doplnily mince, další předměty z barevných kovů a ojediněle i ze dřeva (rukojeť gotické dýky). Byly získány i doklady konzumace v podobě makrozbytků (pecky, pecičky, zvířecí kosti) a palynologickým rozbohem doložené koření.

Julie Richterová, MMP

TÝNSKÝ DVŮR

Při rekonstrukci kanalizace, jejíž výkopy v r. 1956 přinesly jedny z prvních archeologických poznatků z lokality, bylo na třech místech ve východní části Ungeltu dokumentováno v r. 1996 odkryté historické nadloží. V severní větvi výkopu byly pod recentními násypy zaznamenáno cca 100 cm vysoké historické nadloží, nasedající v intervalu 190,20 - 190,40 m n. m. podložní vltavský náplav. Pedologickou sondovací tyčí, zaraženou do západní stěny výkopu, byla lokalizována východní hrana polozemnice, zjištěné výzkumem v r. 1979 (PSH 17, 1984, s. 155).

V linii spojující oba průjezdy do Ungeltu byl dokumentován opakovaně upravovaný povrch komunikace, tvořený ve starším horizontu valounky, v mladším pak úlomky větších kamenů s převahou opuky. Podloží bylo zachyceno na niveletě 189,60 - 189,90 m n. m. a tvořily jej šterkopísky, které dokládají, že se v tomto případě nejedná o původní povrch, ale o dno středověkých zásahů.

Přestože byl výkop realizován ve staré trase kanalizace, bylo možné dokumentovat dříve neodhalené partie nadloží. Starý výkop byl totiž realizován kombinací výkopů z povrchu a kratších ražených partií, jejichž konstrukce z cihel a dřeva se dosud částečně dochovala.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

TÝNSKÝ DVŮR ČP. 638/I

Při obnovené rekonstrukci objektu před výstavbou trafostanice byla v říjnu a listopadu 1995 prozkoumána jedna z nepodsklepených menších místností, tzv. spojovací chodba. Z jedné třetiny byly archeologické terény zničeny recentními zásahy, ve zbývajícím prostoru se situace ukázala téměř neporušenou. Pod pozůstatky vyrovnávacích vrstev pozdně středověké části nadloží byly odkryty vrcholně středověké objekty, dosedající na povrch zásypu rozměrného zahloubeného objektu, jehož okraj byl bezpečně zachycen. Objekt vyplňoval celý jižní a jihozápadní úsek místnosti a pokračoval jižně i mimo rozsah a obvodní zdivo domu, tedy do rozšířené plochy původního Týnského dvora z období raného až počátku vrcholného středověku, jehož byl součástí. Geologický podklad, do kterého byl objekt zahlouben, tvoří hrubozrnné šterkopísky se značným podílem valounů a fragmentárně zachovaným místy mocným jemně zahliněným jílovitým sedimentem s drobnými valounky (kóta 190,56 m n.m.), usazeným na jejich povrchu. Nálezově největší podíl představovala jako obvykle keramika, z období 2. poloviny 13. století charakterizovaná výskytem mimo jiné i světlého, okrově zbarveného převážně plaveného materiálu s výzdobou červeného malování. Výjimečně byla nalezena kamenina, která představuje pravděpodobně import. Ve východní polovině místnosti byla zjištěna kamenná, na hlínu stavěná studně o průměru 1,70 m, která se nacházela pod příčkou, vzniklou při změně dispozice domu. Z technických důvodů nebylo možno uskutečnit průzkum jejího obsahu.

V červenci až srpnu 1996 byl sledován a dokumentován výkop pro výtahovou šachtu, umístěnou v těsné blízkosti zmíněné trafostanice. Šachta byla hluboká jen 1,70 m od současného povrchu a nedosáhla podloží, které se zde objevuje v hloubce 2,50 - 3 m. Odkryty byly vrstvy s keramickým materiálem 15. a 16. století se starší intruzí 13. století. Ve východní stěně sondy byl odhalen předzáklad zdiva původní gotické fáze objektu.

Julie Richterová, MMP

TÝNSKÝ DVŮR ČP. 640/I

Bez vědomí archeologů byly v březnu 1996 v čp. 640/I vyhloubena kanalizační šachta a rýha. Po zjištění této skutečnosti byla provedena dokumentace vzniklých řezů. Nejstarší nalezený keramický zlomek (se vzhůru vytaženým okrajem) z několik metrů hluboké šachty je datován do 13. staletí. Kóta podloží (půdní typ) v šachtě je 191,05 m n.m. Nalezené souvrství z kanalizační rýhy nebylo možně nijak datovat, protože kromě několika hrudek malty nebylo nic nalezeno. Dle charakteru a průběhu vrstev lze usuzovat na to, že vznikly při stavbě barokního domu. V tomto případě nebylo dosaženo podloží (hloubka rýhy činila 1,10 m).

Michaela Wallisová, PÚPP

TÝNSKÝ DVŮR ČP. 641/I

Při rekonstrukci objektu v r. 1996 v severní části domu při nádvoří Ungeltu byla zachycena část výrazně zahloubeného objektu, zaniklého v 1. polovině 13. století se zaznamenanou západní hranou a konstatovatelnou blízkostí hrany jižní. Dno objektu bylo zaznamenáno v úrovni 188,45 m n. m. a v jeho spodní partii byla zjištěna souvislá vrstva vápenné výplně. Těmito prvky se výrazně podobá rozměrným zemnicím zjištěným na lokalitě v r. 1978 a 1979 (PSH 13, 1981, s. 172; PSH 17, 1984, s. 155) a představuje další, dosud neznámý a v tom případě již celkově čtvrtý objekt stejného typu v areálu Ungeltu (nesouvisí-li s objektem v domě čp. 642/I - PSH 17, 1984, s. 162). Podloží vně objektu bylo zjištěno v úrovni 189,90 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PÚPP

ULICE U MILOSRDNÝCH

Při průkopu pro plynovod vedoucí do areálu Anežského kláštera byla provedena strojem rýha o šířce 0,6 m a hloubce 1,5 m. Při sledování výkopu se v úseku mezi nemocnicí Milosrdných bratří a naproti domu čp. 852/I v severním profilu objevily pod zavázkou zbytky gotického opukového zdiva severojižní orientace o vnitřním prostoru 0,75 m a s dosaženým dnem v hloubce 186,90 m n. m., zaplněné mazlavým šedohnědým písčitým jílem. Od západní zdi se v délce 1 m prostírá rozrušená maltovina V-Z orientace, pozůstatek starší zdi. Středověký objekt nemůže být však blíže specifikován.

Václav Huml, MMP

PRAHA 1 - NOVÉ MĚSTO

JINDŘIŠSKÁ ULICE ČP. 940/II

V listopadu 1995 proběhl v souvislosti s budováním technického zázemí pro Státní tiskárnu cenin záchranný výzkum na ploše 5 x 5,5 m v zadní části dvora domu. Výkop porušil šterkopískové podloží a půdní typ (úroveň 195,40 m), na který nasedaly velmi torzovitě zachované horizonty 14. a 15. století. Do této situace byly zahloubeny dvě odpadní jímky. Ze zásyvu starší jímky pochází materiál 15. století. Její větší část však byla zničena vyhloubením mladší odpadní jámy, která byla využívána od 16. do počátku 18. století. Zajímavým objevem byl také nález obvodové zdi gotického sklepa. Odkrytá situace naznačuje možnou změnu původní parcelace na lokalitě. Vrchní části všech těchto objektů i zbytky středověkého nadloží zničil zásah

související s vyrovnávkou terénu při klasicistní přestavbě domu v roce 1840. Později zkázu dovršilo ještě několik recentních objektů.

Radek Tvrdlík, PÚPP

KŘÍŽOVATKA ULIC NA PŘÍKOPĚ X PANSKÁ

Pro vybudování vjezdového tunelu do obchodního centra "Myslbeek" v letech 1995 - 96 byla otevřena rozsáhlá jáma v ústí ulice Panská, vedle kostela sv. Kříže, s pokračováním průkopu esovitě napříč ulicí Na příkopě. V ní se podařilo zachytit další pokračování tzv. strouhy ležící mezi staroměstským opevněním a Novým městem pražským (viz PSH 28, 1995, s. 247).

Petr Starec, MMP

NÁMĚSTÍ REPUBLIKY ČP. 1078/II

Zjišťovací výzkum provedený v r. 1996 přinesl mnoho informací o dosud neznámých či detailně neprozkoumaných terénních situacích v celém rozsáhlém areálu bývalých kasáren Jiřího z Poděbrad. Největší vypovídací hodnotu, jak ze stavebně historického, tak i archeologického hlediska, mají především partie hlavní kasárenské budovy a přilehlého dvora mezi budovou kostela, jízdárnou a bývalými stájeji.

Pod současným asfaltovým povrchem dvora (kóta cca 194 m n.m.) byla v průměrné hloubce 0,5 m odhalena původní kasárenská dlažba z minulého století a pod ní horizont historických zdí někdejšího klášterního komplexu. Výkopy tak potvrdily skutečnost, že alespoň suterénní části klášterních budov nebyly výstavbou kasáren zničeny. Zásypový materiál ve většině sond ukazuje na existenci zaniklých sklepních prostor. Mocnost těchto vrstev (s materiálem ze 17. až 19. století) kolísá mezi 1,0 - 3,5 m.

Sonda v prostoru před jízdárnou získala informaci o rozsahu původní domovní zástavby v ulici Na poříčí. Archeologické práce neposkytly bohužel jednoznačnou odpověď v otázce vztahu klášterní zástavby ke starším budovám gotického špitálu, nevyloučily však závěry stavebně historického průzkumu o existenci gotických základů alespoň u části pozdějších barokních budov. Výzkum též doložil existenci intaktních středověkých vrstev z průběhu 13. a počátku 14. století, jejichž mocnost se pohybuje od 0,70 do téměř 2 m (tj. mezi niveletami 190,30 až 192,30 m n.m.). Úroveň geologického podloží se v této části areálu nachází mezi 190,26 a 190,90 m.n.m. V severozápadní části kasárenského dvora nebyly naproti tomu vedle novověkých navážek ze 17. až 19. století zachyceny žádné středověké kulturní vrstvy ani základy staveb.

Petr Juřina, ARCHAIA

OPATOVICKÁ ULICE - PŘED ČP. 1661/II

Při havárii plynovodu v r. 1996 bylo zjištěno souvrství o mocnosti zhruba 62 cm obsahující horizontálně uložené vrcholně středověké vrstvy nasedající na půdní typ (193,25 m n.m.). Nalezené keramické zlomky z ovzorkovaných a zdokumentovaných řezů lze datovat do 13. století.

Michaela Wallisová, PÚPP

OPATOVICKÁ ULICE ČP. 1659/II

Na dvoře činžovního domu byl v r. 1995 proveden záchranný výzkum, jehož hlavním přínosem bylo zjištění předlokačního osídlení z 12. století. Toto osídlení lze charakterizovat jako řemeslnicko-zemědělskou osadu, která byla reprezentována mohutným souvrstvím o mocnosti 0,5 m, ohništěm, opukovou destrukcí čtvercového tvaru a zahluobeným objektem. Určení funkce zahluobeného objektu nepravidelného oválného tvaru s množstvím kulových jamek uvnitř je poněkud problematické. Nejspíše se snad jedná o železářskou vyhřívací pec, i když nebyla zjištěna propálená vrstva na dně a nalezené množství strusky v okolí je minimální. Keramika ze 14. století byla zastoupena v jedné vrstvě, další mladší horizont byl charakterizován renesanční valounovou dlažbou, odpadní jámou, ve které byly nalezeny kosti z dolních končetin mladých ovcí (odpad z jirchářské výroby) a zbytky domu předcházejícího výstavbu činžovního domu v 19. století. Povrch půdního typu je na kótě 193,60 m n.m.

Michaela Wallisová, PÚPP

OPLETALOVA ULICE ČP. 1336/II

Vyhodnocením a vzorkováním řezů vzniklých ve stěnách jámy pro šachtu výtahu bylo potvrzeno, že tato lokalita nebyla ve středověku osídlena. Nejstarší nálezy pocházejí až ze 17. nebo 18. století.

Michal Tryml, PÚPP

PŠTROSSOVA ULICE - PŘED ČP. 201/II

V rámci výkopu u pro plynovou přípojku bylo zjištěno souvrství s promíšenou středověkou keramikou z 12. - 13. století. Souvrství vzniklo přemístěním původních archeologických terénů při předchozích výkopech pro plynové potrubí. Povrch půdního typu byl zjištěn na kótě 192,80 m n. m.

Michaela Wallisová, PÚPP

TRUHLÁŘSKÁ ULICE ČP. 1120/II

Archeologický dohled v budově školy byl v r. 1996 vyvolán stavebními úpravami ve dvoře objektu, při nichž došlo ke snížení části terénu z úrovně 189,80 m na 188,30 m n.m. Snižovaná plocha měla rozlohu cca 10 x 6,5 m a nacházela se v jižní části dvora. Na kótě 189,40 m bylo zachyceno štěrkopískové podloží, na které nasedala valounová dlažba, překrytá asi 40 cm mocnou recentní navázkou. Absenci středověkých souvrství a objektů v těchto místech můžeme objasnit pouze záměrným snížením terénu dvora. K tomuto zásahu zřejmě došlo někdy na konci 19. století v souvislosti se stavebními úpravami domu.

Radek Tvrdlík, PÚPP

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ ČP. 806/II

V létě 1996 byl postupně demolován objekt na exponovaném jihovýchodním konci Václavského náměstí, jenž byl pevně vytyčen při založení Nového Města pražského r. 1348. Parcela domu je typickou úzkou hloubkovou gotickou parcelou o rozměrech cca 10 x 37 m. Nejstarší známá zmínka o domu pochází z r. 1367, poslední objekt -

určený k demolici - byl vystavěn r. 1868 stavitelem Josefem Swobodou v duchu pozdního klasicismu. Fasáda mívala rustikovanou přízemní část, v prvním a částečně druhém patře pak byla členěna nadokenními trojúhelnými frontony, ale další úpravy v letech 1907, 1911 a zvláště v r. 1925 (radikální přestavba na pětipatrový dům s prvky rondokubismu) vedly postupně k zjednodušení vzhledu, při němž byly původní vzhledové formy objektu potlačeny. Výsledný stav nebyl Památkovou radou a po analýze hodnot uznán k zachování, a proto byl Pražským ústavem památkové péče vydán souhlas k odstranění celé stavby včetně zástavby dvora (úzké dvorní křídlo se zadní budovou). Celá akce byla vykonána do konce r. 1996. Při demolici objektu byly demontovány některé hodnotné prvky z původní klasicistní stavby nebo přestavby z r. 1925 (např. zábradlí a vlnkové žerdi) a po své obnově budou použity při rekonstrukci jiných objektů.

Archeologický výzkum probíhal nejprve v nepodsklepené dvorní části, kde byly odkryty jednak části domu předcházejícího poslední výstavbě z r. 1868 a dále navážky dvora, redukující sklon terénu k severozápadu, s promíšeným materiálem 17. - 18. století a starší zahloubené objekty převážně pozdně středověkého původu. Jde o různé jámy, zaplněné tehdejšími typickými domovními odpadem (kosti domácích zvířat, rozbité nádoby apod.). Ojedinelý nález byl učiněn na konci parcely v nepodsklepené zadní části dvorního traktu. Po skrytí navážek byla při zdi objevena kostra muže, jež byla částečně v partii nohou zničena mladším základovým zdivem stavby z r. 1868. Výjimečnost nalezeného hrobu spočívá jednak v neobvyklém uložení hlavou k jihu v mělké hrobové jámě (10 - 20 cm) s nepravidelným podélným tvarem a nerovným dnem, jednak v jeho časové a prostorové dispozici. Podle terénní informace nepochází tento hrob z mladší doby než z 15. století, ale je možné, že může být i raně středověkého původu, neboť byl zahlouben do nedotčeného půdního typu asi ještě před založením Nového Města. Závěrečná etapa výzkumu vrcholící na počátku r. 1997 byla věnována kontrolnímu dohledu při odstraňování suterénu stavby až na úroveň dna nové základové jámy pro novostavbu bankovního domu. Při odstraňování zdiva podzemního podlaží hlavního domu nebyly zachyceny stopy po gotické výstavbě, ačkoliv půdorysné řešení stavby z r. 1868 navazuje na charakteristickou dispozici novoměstského středověkého domu.

Petr Starec, MMP

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ - PŘED ČP. 837/II

V r. 1996 v souvislosti s výstavbou obchodního centra Darex, probíhajícího od r. 1994, byl budován automobilový výtah před zmíněným objektem, umístěný v chodníku a v objezdové komunikaci náměstím. Pod úrovní vozovky (kóta 197,05 m n. m.) a živičného podkladu byly v omezené míře odkryty úrovně valounkového štětování, jimž dominovala dlažba z velkých valounů zapuštěných do písčitého podloží na kótě 195,00 m n. m.

Petr Starec, MMP

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ

Výzkum v rekonstruované trase STL plynovodu na náměstí v r. 1995 odkryl v rýze o délce cca 50 m a hloubce 1 - 1,20 m pod recentními úrovněmi valounkovou dlažbu (před čp. 1601/II na kótě 200,50 m n. m.) a další dlažbu z velkých valounů na stejném místě v úrovni 200,00 m n. m. Dnešní terén se svažoval z kóty 201,00 na kótu 198,00

m n.m. Úzká rýha nebyla dále prohlubována ani rozšiřována vzhledem k rychlému postupu prací na frekventované komunikaci.

Petr Starec, MMP

VODIČKOVA ULICE ČP. 683/II A 685/II

Záchranný výzkum, který proběhl v květnu 1996, byl vyvolán stavebními úpravami na dvoře školy, při nichž došlo ke snížení terénu ze stávající úrovně 199,40 m na úroveň 197,60 m. Zjištěná situace potvrdila stav zachycený na Hergetově plánu Prahy z roku 1791, který ukazuje původně zde stojící novoměstský hospodářský dvůr z poloviny 16. století. Zbytky středověkých vrstev byly zachyceny pouze na malé a zcela izolované ploše v severovýchodní části dvora. Na zbylých místech byly středověké terény zničeny pozdější stavební činností nebo se nacházely v hloubkách, kde nebyly probíhajícími úpravami dotčeny, a proto nebyly blíže zkoumány. Podloží nebylo na lokalitě dosaženo.

Radek Tvrdík, PÚPP

VODIČKOVA ULICE ČP. 710/II

Na ploše předního a zadního dvora byl v r. 1995 proveden záchranný výzkum, vyvolaný záměrem investora vybudovat v daném prostoru podzemní garáže. Zatímco historické terény zadního dvora byly kompletně zničeny mohutným zemním zásahem z přelomu století (snad pískovna užívaná při výstavbě dnes zbouraných budov), na předním dvorku se zachovala skupina jímek (14. - 18. století), zdí (14.- 19. století) a v neposlední řadě část dřevěného vodovodu, porušeného jímkou, datovatelnou na základě keramiky do přelomu 14. a 15. století. Výzkum parcely byl součástí výzkumů na parcelách čp. 712/II, 713/II a 715/II.

Martin Omelka, PÚPP

VODIČKOVA ULICE ČP. 712/II

Na přelomu r. 1995 a 1996 byl vzhledem k plánované výstavbě podzemních garáží proveden výzkum celé parcely. Předlokační osídlení nebylo zjištěno. S lokační zástavbou parcely nesouvisel ani nález vodovodu, který přetínal severovýchodní roh parcely a jehož trasa směřovala z výše položených zavodněných poloh Nového Města přibližně do prostoru spodní části Václavského náměstí. Vodovod byl sestaven z provrtaných kmenů, spojených kovovou spojkou s jílem jako s těsnícím materiálem. Výstavbu vodovodu lze zatím datovat do 2. poloviny 14. století, přesnější datace je záležitostí podrobnějšího zpracování keramiky. Zástavba Vodičkovy ulice patří k první etapě lokace Nového Města. Jedním z nejdůležitějších výsledků výzkumu je zjištění, že na ploše parcely nebyl v této době vystavěn kamenný gotický dům. Nejvýraznějším fragmentem tehdejšího osídlení je téměř dva metry zahloubený obdélný prostor se vstupní šíjí, interpretovatelný nejspíše jako sklep. Zástavba parcely související s odkrytým sklepem byla značně poničena pozdějšími terénními zásahy, dochovaly se pouze nevelké úseky na sucho stavěných zídek a množství zahloubených objektů (jámy, odpadní jímky, kúlové jamky), které zatím neumožňují jednoznačnou interpretaci půdorysu. Četné nálezy odstřížků plechů a drátů odpovídají písemným zprávám, podle nichž tento dům patřil v roce 1381 pasíři Puckilovi. Předpokládáme proto na parcele stavbu domu s pravděpodobně smíšenou konstrukcí. Důvodem chudší zástavby může být odkrytá ohradní zeď kláštera karmelitánů u

Panny Marie Sněžné, která probíhala souběžně s Vodičkovou ulicí ve vzdálenosti asi dvaceti metrů od ní a do doby své likvidace vlastně určovala nevelkou hloubku parcely. Četné odkryté kamenné a cihlové konstrukce pocházejí až ze 16. až 19. století.

Michal Tryml, PÚPP

VODIČKOVA ULICE ČP. 713/II

V období od listopadu 1995 do března 1996 proběhl záchranný výzkum na části nepodsklepené plochy (sonda 3,5 x 3,5 m) v místě dvora demolovaného domu. Výzkum odhalil pozůstatky původní ohradní zdi kláštera karmelitánů v místech, kde probíhala před dodatečným rozparcelováním jeho pozemků. Zachycena byla rovněž řada zahloubených objektů 14. a 15. století, z nichž nejvýznamnější byly bezpochyby dvě odpadní jímky, které poskytly bohatou kolekci vrcholně středověké keramiky a skla. Tyto objekty byly boužel poničeny častými stavebními zásahy v pozdějších obdobích. Nejvyšší dosažená úroveň půdního typu byla 196,50 m n. m. Na lokalitě nebyly nalezeny žádné doklady předlokačního osídlení.

Radek Tvrdík, PÚPP

VORŠILSKÁ ULICE - OSTROVNÍ ULICE

V rámci rekonstrukce plynovodu v letech 1995-96 byly kontrolovány výkopy ve Voršilské a části Ostrovní ulice (od školy řádu voršilek po poštu). Na dně výkopů hlubokých 0,8 - 1 m byla místy zjištěna souvrství o mocnosti 5 - 20 cm, které by snad bylo možné označit jako středověká. Množství nalezených keramických zlomků je velmi nízké, počet okrajů téměř nulový. Podle technologie keramiky lze usuzovat na příslušnost několika mála nalezených zlomků keramiky do období od 2. poloviny 12. do konce 13. století. Vzhledem k velkému poškození terénů recentními zásahy a torzovitosti vrstev (navíc často přerušovaných), nelze blíže určit charakter osídlení této oblasti. Podloží bylo dosaženo na kótě 193,33 m n. m.

Michaela Wallisová, PÚPP

PRAHA 2 - NOVÉ MĚSTO

KARLOVO NÁMĚSTÍ

V rámci rekonstrukce bazénků v parku na Karlově náměstí byly v r. 1995 nalezeny základy městského špitálu pro vězně, který byl zbourán roku 1862, když byly na tomto místě zakládány městské sady. Z řezů vzniklých výkopem byl dokumentován pouze jeden ilustrativní, který reprezentoval souvrství vzniklé zhruba od 17. století a končící horizontem sadů z 19. století. Dnešní vodovodní sítě narušily vodovod z poloviny 19. století. Výkop byl 3,20 m hluboký s povrchem na kótě 210,65 m n. m., aniž bylo dosaženo podloží.

Michaela Wallisová, PÚPP

MALÁ ŠTĚPÁNSKÁ ULICE ČP. 1399/II

Na provedení zjišťovacího výzkumu v r. 1993 navázal komplexní záchranný výzkum celé plochy dvora a nepodsklepených částí objektu. Na protáhlé ploše dvora (1158 m²) byl v delší rovnoběžkové ose proveden systém pěti podélných řezů, které

dostatečně pokryly celou plochu určenou k likvidaci výstavbou podzemních garáží. Výzkum zachytil pozvolně klesající úroveň šterkopískové terasy směrem ke Karlovu náměstí (od 209,30 do 211,50 m n. m.), na kterou nasedalo na celé ploše dvora 1 - 5 m mocné novověké až recentní souvrství. Pod ním na celé ploše dvora bylo nalezeno celkem 19 do geologického podloží zahloubených kruhových válcovitých objektů o šířce 2 - 10 m a o

hloubce až 5 m, které obsahovaly bohatý soubor hmotné kultury 15. - 16. století. Tyto objekty byly archeologicky zkoumány. Nebylo zachyceno žádné starší osídlení, ani v podobě intruzí a plocha, na niž výzkum proběhl, byla v průběhu středověku i novověku patrně volná a nezastavěná. Až v průběhu 19. století dochází na dvoře ke stavbě rozsáhlých koníren. Výzkum poskytl nesmírně bohatý nálezový soubor průběhu 14. až počátku 16. století, včetně množství celých nádob, skla a železných předmětů.

Vojtěch Kašpar, ARCHAIA

ULICE NA SLUPI

Při výkopu inženýrských sítí na hřišti mezi ulicemi Na Slupi a Botičská byly zachyceny lidské pozůstatky. Vzhledem k opožděnému hlášení byla zdokumentována již částečně zasypaná 50 cm široká rýha. Hloubka výkopu dosahovala 1,20 m. Hrobové jámy byly zapuštěny z úrovně podloží, které bylo zjištěno v těchto místech v hloubce 0,90 - 1,00 m. Podle torzovitě odkryté situace bylo patrné, že hrobové jámy jsou mělké (asi 0,30 m) se západovýchodní orientací a uloženy v řadě. Uvedený nález pohřebiště patrně souvisí s kostelem sv. Michala Na Slupi (patrně raně středověkého původu), jehož umístění bývá situováno právě do tohoto prostoru.

Petr Starec, MMP

RAŠÍNOVO NÁBŘEŽÍ PARC. Č. 1114/II

Na místě bývalého domu zničeného na rohu Rašínova nábřeží a Resslerovy ulice při náletu v r. 1945 byla v letech 1994 - 1996 vystavěna kontroverzní budova obchodního centra nazývaná podle záměru autorů „Tančící dům“. Výzkum odkryl pod sutí domu části zachované úrovně podloží na kótě 188,00 m n. m. a hladinu spodní vody na kótě 187,34 m n. m. Úroveň dnešní koruny přilehlého tělesa nábřeží je na kótě 195,50 m n. m. Podloží se zřetelně svažuje k toku Vltavy a obsahuje několik úrovní naplavenin i splachů. V jihovýchodním rohu pozemku na ploše původního dvorku byla zachycena novověká studna. V jihozápadní části pak byl odkryt a zaměřen vnější líc zdi původního objektu a na ostatní zkoumané ploše další převážně recentní jámy se zvodnatělou písčitojílovitou výplní s fragmenty zvířecích kostí a keramiky širokého intervalu (nejmladší nálezy pocházejí až z přelomu 17. a 18. století). Lze konstatovat, že byl výzkumem získán vzorek části situace, jak je zachována pod tělesem nábřeží. Pod několik metrů vysokými násypy jsou zachovány původní terény, ovšem z větší části zničené základy mohutných podsklepených činžovních domů z 19. a 20. století.

Petr Starec, MMP

VOCELOVA ULICE ČP. 935/II

V r. 1995 při rekonstrukci domu byla ze sklepa směrem pod Legerovu ulici ražena štola pro napojení kanalizace na stávající kanalizační řad. Stavba přitom prošla zdí, která tvořila čelní stěnu severovýchodní strany bastionu sv. Františka Xaverského (č.

XXVII), který byl součástí pražské barokní fortifikace. Bastion, který byl postaven v poslední třetině 17. století, se nacházel v prostoru dnešního náměstí I. P. Pavlova.

Jan Havrda, PÚPP

PRAHA 2 - VYŠEHRADEK

V letech 1995 - 1996 byl prováděn především stavebně archeologický dohled nad výkopovými pracemi vyvolanými stavební aktivitou v areálu NKP Vyšehrad. V uvedeném období bylo provedeno celkem 9 akcí, které byly dokumentovány měřicky, fotograficky a fotogrammetricky.

V dubnu až květnu 1995 probíhal dohled nad výkopem pro závlahový systém (2. etapa). Výkop byl situován na severní straně podél kanovníckých zahrad parc. č. 91/1, 103, 104, 110, 111, 117 a 119/1 a dále v oblasti nad bastiony č. parc. 121/1 a 121/5. Strojem prováděná rýha, široká 20 - 50 cm a hluboká 40 - 60 cm, nezachytila staré sídlištní vrstvy ani objekty. Zasáhla pouze do černé humózní zahradní hlíny, která sem byla navezena v různých etapách parkových úprav od 20. a 30. let našeho století do současnosti.

Od dubna do prosince 1995 byl prováděn nedestruktivní fyzikální průzkum knížecí a královské akropole. Práce zajišťovala firma PROSPEKTA „90“, vedená dr. L. Hrdličkou, ve spolupráci s pracovníky ARÚ AV ČR (srv. Hrdlička L. - Nechvátal B., Fyzikální nedestruktivní průzkum knížecí a královské akropole na Vyšehradě 1, *Archaeologia historica* 21, 1996, s. 315 - 328).

Poslední akcí většího rozsahu v r. 1995 byl od března do července prováděný dohled nad výkopem kanalizační a plynové přípojky mezi Cihelnou bránou a domem čp. 89 a dále nad výkopem kanalizace od Jedličkova ústavu k bráně „Špička“. Výkop vedl v úžlabině mezi násypem bastionu na západ od Cihelné brány (v plánu nazvaná Pražská) a přilehlým parčíkem za severní hranou Wiehlových hřbitovních arkád. Ručně prováděný výkop o hloubce 80 - 100 cm a šířce 30 - 40 cm byl zahloben pod úroveň rostlého terénu, takže v něm nebyly zjištěny žádné sídlištní vrstvy ani objekty. Pouze v severozápadní partii u budovy tzv. Nového probošství byly zaznamenány recentní navážky z doby výkopu vodovodu.

Důležitější pozorování přinesl druhý výkop, procházející ulicí V pevnosti a orientovaný k bráně „Špička“. Byl prováděn autobagrem do hloubky 200 - 220 cm a jeho dno bylo začištěováno ručně. Profil byl v celém svém průběhu, až na drobné výjimky u brány, jednotný. Pod žulovými dlažebními kostkami a štetovitým podkladem bylo mohutné souvrství hnědé jílovité vrstvy se zbytky kamení, cihel a stavebního rumu, z něhož pocházely jen nepatrné zbytky amorfní keramiky. Tato vrstva nasedala na rostlý terén, tvořený světle hnědou jílovitou vrstvou s oblázky o velikosti 3 - 10 cm. Hlouběji byla zachycena v síle cca 40 cm zvětralá skála, tvořená letenskou břidlicí. Na jižní straně výkopu v profilu proti bráně „Špička“ bylo zjištěno poměrně mělce založené zdivo (80 - 110 cm) z drobné lomové letenské břidlice, spojované okrovou maltou se sytými čočkami vápna. Patrně se jedná o torzo základů jižní části dnes již nedochované brány „Špička“. Situace na severní straně, ve výkopu směřujícím kolmo ke vstupu do severní části brány „Špička“, byla zcela znejasněna starším výkopem inženýrských sítí.

Výkop pro prodejnu suvenýrů Jedličkova ústavu byl prováděn na parcele č. 125 na jižní straně chodníku u brány „Špička“ v únoru až dubnu 1996. Terénní situace zde byla narušena ještě před záchrannou akcí. V profilech byly zaznamenány destrukční vrstvy, které zřejmě souvisely s likvidací jižní části brány, zaniklé podle písemných zpráv v době kolem r. 1700. I když byl výkop prováděn převážně ručně a zachytil

především na východní straně výrazná terénní zvrstvení, nepřinesl hodnotný keramický materiál, který by umožnil chronologickou klasifikaci jednotlivých vrstev. Dohled při odvodnění a drenáži románského mostu, prováděnou firmou STAPO CZ a.s., probíhal od dubna do června 1996. Soustavné promáčení základů mostu, pokračující přes neustálé odčerpávání sloupce vody (u základů 50 - 80 cm), a fakt, že se nepodařilo zjistit zdroj přítoku vody, si vynutilo stavební zásah. Byla odstraněna novodobá násypová vrstva oblázků na dnešní hliněné podlaze mostu, novodobé cihelné stěny (především na západní straně) byly zajištěny izolací proti propustnosti. Ve střední části objektu pod románskou klenbou byla vyhloubena drenážní jáma pro vsakování vody. Dno výkopu jámy bylo 148 cm pod povrchem současné podlahy. Při jejím hloubení byl získán osteologický materiál a několik menších zlomků keramiky z tuhovaných zásobnic, které zde zůstaly v druhotné poloze z výzkumu ze 30. let a jsou přibližně datovány do 11. a 12. století.

V říjnu až prosinci 1996 byl realizován výkop plynové přípojky od Cihelné brány k budově Nového probošství v délce cca 150 m. Strojově prováděný výkop měl šířku 50 - 60 cm a zasahoval do hloubky 120 - 140 cm. Ve východní části profilu byla zachycena jen sterilní situace, protože tato část výkopu byla pod úrovní historického terénu. Západní část profilu zjistila raně středověký až středověký horizont. Po dobu výkopových prací nebyly narušeny žádné archeologické objekty; výkopy nebyly firmou nahlášeny v zákonném předstihu.

Další dohled v r. 1996 se zabýval opravou letního vodovodu v trase od rotundy sv. Martina až do nástupu do barokního kasematu tzv. Gorlice. Výkop byl ve své první části veden v jihovýchodní partii - po levé straně vozovky u rotundy sv. Martina a dále ulicí V pevnosti směrem severozápadním. Dosahoval hloubky cca 120 - 130 cm a v horní části zachytil ornici zahradnického charakteru a části štetového podkladu komunikace. Dno výkopu dosáhlo úrovně rostlého terénu a patrně také v těchto místech byl terén změněn v r. 1841, kdy byla upravena trasa tzv. táborské silnice a rozhodnutím purkrabího Karla Chotka byl změněn směr této cesty. Přibližně v místech rotundy sv. Martina bylo pod humusovitou vrstvou zjištěno mohutné hnědé hlinité souvrství bez nálezů, které překrývá amorfní destrukci z nepravidelných opukových kamenů se stopami bělavé maltoviny. Destrukce již leží na rostlém terénu, tvořenou letenskou břidlicí. Ani z destrukce se nepodařilo získat datovací materiál.

Další výkop trasy letního vodovodu procházel v chodníku u jižní strany vozovky. Prošel ulicí severozápadním směrem a pokračoval ke Gorlici a domu čp. 149. Ručně prováděný výkop byl hluboký 50 - 60 cm a široký 30 cm. V severozápadní části nebyly zachyceny historické terény, výkop se pohyboval v černých humózních zahradních vrstvách. Odlišná situace byla zjištěna v severovýchodní části výkopu. V délce cca 60 m zde byl zaznamenán složitější sled vrstev a rovněž rozrušená novodobá zídka, stavěná z amorfních lomových kusů převážně letenských břidlic. Archeologický materiál k jejímu datování nebyl získán. Výkopové práce nenarušily archeologické objekty a v podstatě nedošlo ani k narušení stratigrafických situací.

Jednou z posledních akcí bylo sledování odvodnění Táborské brány v listopadu a prosinci 1996. Kanalizační přípojka byla k bráně hloubena autobagrem v délce 60 m z ulice Lumírovy. Výkop byl široký 120 - 150 cm a hluboký 260 - 510 cm. Stěny výkopu byly průběžně paženy, což do jisté míry znemožňovalo dokumentaci. Poznaná stratigrafická situace byla tvořena v horní části humusem z parkové úpravy a jednotnou homogenní hlinitopísčitou vrstvou okrové barvy o mocnosti 130 - 150 cm, z níž nepocházely žádné nálezy. Ta překrývala mohutné hnědé hlinité souvrství s nálezy novověkého charakteru. Především před Táborskou bránou nese terénní situace stopy sídlištního materiálu, který byl rozrušen zřejmě barokními aktivitami v těchto

místech. I když je zde charakteristika profilů všestranně bohatší, nepřináší zásadnější poznatky k osídlení a ke stavebním dějinám místa. Je překvapující, že profilem nebyl zachycen příkop, o jehož existenci v těchto místech vypovídají jak písemné tak ikonografické prameny.

Bořivoj Nechvátal, ARÚ

PRAHA 5 - SMÍCHOV

ELIŠKY PEŠKOVÉ - PŘED ČP. 197

V závěru srpna 1995 byla při stavebních úpravách v suterénu objektu vyhloubena u paty domu jáma pro novou výtahovou šachtu. Výkopem došlo k narušení nadložních i podložních terénů na úroveň cca 190 m n. m. Značně nesourodé podloží zde tvořily svahové hlíny, na které od úrovně 190,80 m n. m. nasedala nehomogenní změť nadložních vrstev navážkového a stavebního charakteru, obsahující nepatrné množství keramického materiálu 16. - 17. století. Vyšší partii nadloží tvořily až po úroveň chodníku (193,50 m) novodobé, recentně narušené vyrovnávací vrstvy.

Jaroslav Podliska, PÚPP

PRAHA 6 - BUBENEČ

GOTTHARDSKÁ ULICE ČP. 27

Na místě zbořeného domu proběhl při bagrování velké plochy pro základy a sklepy novostavby dohled. Původní terény byly odstraněny již při výstavbě objektu a zahrady počátkem minulého století. Při bagrování byla zastížena základová zdiva, sklepy a studna novověkého stáří. Hlouběji se podařilo zdokumentovat průběh skalního podloží, na které nasedaly šterkopísky (kolem 191 m n. m.), jež je možno přiřadit buď veltruské terase nebo pleistocénní fázi vývoje bubenečského potoka.

Jan Zavřel, PÚPP

PRAHA 6 - DEJVICE

V ŠÁRECKÉM ÚDOLÍ ČP. 369

Při výkopu pro septik rodinného domku, který se nachází v nivě Šáreckého potoka, bylo zjištěno souvrství, obsahující keramické zlomky z období raného středověku. Je možné předpokládat, že toto souvrství vzniklo činností vodoteče a to vzhledem k charakteru jednotlivých vrstev i stavu omlětí keramických zlomků. Ty jsou promíšeny z různých časových horizontů od 9. do počátku 11. století. Na základě tohoto zjištění lze důvodně předpokládat výskyt osídlení z raného středověku v okolí. Povrch podloží je na kótě 183,80 m n. m.

Michaela Wallisová, PÚPP

PRAHA 9 - KYJE

PRELÁTSKÁ ULICE

Od června do září 1995 byly v prostoru západně a severozápadně od kostela sv. Bartoloměje sledovány výkopové práce pro inženýrské sítě. Výkop prořal na hlínu stavěnou zeď založenou na kótě 224 m n. m., probíhající v rovnoběžkovém směru.

Doprovázel ji materiál z 1. poloviny 13. století. Jednotlivé řezy dokumentují i průběh geologické situace terénního reliéfu.

Ve východní stěně výkopu v prostoru jižně a jihovýchodně od kostela byl dokumentován raně novověký objekt s redukční a polévanou keramikou z konce 15. a z 16. století.

Téměř v celé délce ulice se vyskytovala vrstva s pravěkými nálezy keramiky, která přecházela v relikty rozměrného soujámí.

Julie Richterová, MMP